

Intervenció arqueològica al
Passeig de la Circumval·lació, 8-
14 i l'Avinguda del Marquès de
l'Argentera, 6-12

(Aparcament de l'Estació de
França)

Codi MHCB 120/08

Barcelona, el Barcelonès

Del 21 d'Octubre al 15 de Novembre de 2008

ā

Miquel Gea Bullich

Mataró, 10 de Desembre de 2008

SUMARI

1.	SITUACIÓ	3
2.	MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	3
3.	CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC	4
3.1.	Notícies històriques.....	4
3.2.	Antecedents arqueològics.....	7
4.	MOTIVACIÓ I OBJECTIUS	10
5.	FONAMENTS DE DRET	10
6.	TREBALLS REALITZATS	10
7.	METODOLOGIA.....	11
8.	RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ	11
9.	LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	16
10.	CONCLUSIONS.....	19
11.	BIBLIOGRAFIA	21

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

ANNEX 5. LÀMINES DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

FITXA TÈCNICA

Lloc de la intervenció	Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12
Població i comarca	Barcelona, el Barcelonès
Coordenades UTM	X = 432057; Y = 4582017; Z = 6,20
Promoció	Foment de Ciutat Vella, SA
Execució intervenció	Actium Patrimoni Cultural, SL
Direcció tècnica	Miquel Gea i Bullich
Equip de treball	Xavier Calahorro, Francesc Carrer, Sergi Roig, Guillem Vera
Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Excavació i control arqueològics
Dates autoritzades	Del 13 d'octubre al 15 de novembre de 2008
Dates d'execució	Del 21 d'octubre al 15 de novembre de 2008
Codi del MHCB	120/08
Paraules clau	Ciudadella Època moderna Època contemporània àrea per estirar bacallà àrea per assecat sal grossa zona d'hortes hort de Passapertot Pallols
Resum	<p>La present intervenció s'emmarca dins de l'actuació arqueològica subsidiària del "Projecte de construcció de la Biblioteca Central de Barcelona", concretament, dins de la fase d'Intervenció Arqueològica Preventiva definida en funció de l'alt interès arqueològic i l'alt valor històric de la zona, d'acord amb el que estableix la normativa municipal i la legislació vigent.</p> <p>L'estratigrafia que s'hi ha documentat deixa entreveure una ocupació de l'indret des de la segona meitat del segle XVI. S'hi ha detectat tres estructures que se situen entre els segles XVII i principis del XVIII, relacionades amb algun tipus d'activitat industrial o d'emmagatzematge i amb la limitació les hortes. També s'hi ha localitzat cinc estructures d'època contemporània que s'han relacionat amb l'estació de ferrocarril anterior a l'actual.</p>

1. SITUACIÓ

El solar on s'ha dut a terme la intervenció arqueològica està situat al barri de la Ribera del districte de Ciutat Vella de Barcelona, a la confluència del passeig de Circumval·lació amb l'avinguda del Marquès de l'Argentera. Actualment aquest solar s'utilitza com a aparcament de vehicles vinculat a l'Estació de França.

2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

L'actual configuració de la comarca del Barcelonès és el resultat d'una voluntat racional per tal de no deixar la ciutat de Barcelona aïllada en el moment de la repartició comarcal del país. Aquest aïllament, de fet, s'havia accentuat després de que s'anessin annexionant, entre 1897 i 1921, tota una sèrie de poblacions que envoltaven la ciutat comtal: Sant Martí de Provençals, Sant Andreu de Palomar, Horta, Gràcia, Sant Gervasi de Cassoles, Sarrià, les Corts de Sarrià i Sants.

Així doncs, la creació de la comarca del barcelonès va servir per aglutinar, juntament amb la ciutat comtal, una sèrie de pobles que, de fet, atenent exclusivament la morfologia del territori, seria més lògic que formessin part de les comarques limítrofes. Seria el cas, per posar alguns exemples, d'Esplugues de Llobregat o Sant Just Desvern, integrats dins del Barcelonès però que, de fet, pertanyen a la comarca geogràfica del Baix Llobregat¹.

Ja dins del vessant de la geologia, l'indret on ha tingut lloc la intervenció que ens ocupa, molt proper al parc de la Ciutadella, està situat dins la zona formada per terrenys quaternaris que hom coneix com a Pla de Barcelona. Aquest Pla està obert a la mar i limitat, a l'oest, per la Serralada litoral i, a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc, seguint pels turonets, ara integrats dins de la trama urbana, dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bóta, etc., fins al turó de Montgat, més enllà del Besòs. El Pla presenta una zona de ruptura amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana o del carrer de les Moles, per citar alguns exemples). De l'esglaó cap a mar, a diferència del que trobem a la zona superior, no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

El sector comprés entre el citat esglaó i la mar és conegut com a *pla de baix* on, històricament, tenim notícies de la presència de maresmes i estanyols. Concretament, prop de la zona que ens ocupa, coneixem l'existència d'un estany conegut amb el nom de *Banyols*, que se situava si fa no fa a l'actual passeig Lluís Companys, prop d'on havia estat el Portal Nou. L'aportació constant de sediments procedents dels rius Besòs i Llobregat, així com l'acció antròpica, va fer que aquests estanyols i zones de maresmes anessin desapareixent en època relativament recent.

¹ AD (1982), pàg. 12.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

3.1. Notícies històriques

L'indret on s'ha desenvolupat la intervenció arqueològica va ésser englobat per la muralla de mar a partir del segle XVI. Es va mantenir, a partir d'aquell moment, com un gran espai de reserva urbana on s'havien anat instal·lat diversos equipaments que no tenien cabuda en cap altre lloc: la peixateria, el molí de la sal, l'escorxador o la casa dels corders de viola.² Atenent diverses planimetries del segle XVII publicades per Salvador Sanpere i Miquel a finals del segle XIX,³ podem observar que aquests establiments se situaven en una zona relativament propera a la del solar on hi hem efectuat els sondeigs, el resultat dels quals ara presentem. Una altra activitat que queda ben reflectida en les planimetries esmentades és l'hortícola, amb diversos horts referenciats amb el nom del propietari. Ja per acabar amb les activitats documentades a la zona, cal fer esment d'un plànol datat de l'any 1633 on s'esmenten tres activitats més a la zona: "Loch acostumat pera fabricar Gumenas de Galeras", "Loch per a estendrer Bacallar y pera Exugar Sal Grossa".

Aquesta àrea, però, va patir un important canvi a principis del segle XVIII, quan, poc després de la caiguda de Barcelona l'11 de setembre de 1714 en el marc de la Guerra de Successió, Felip Vè ordenà bastir la fortalesa, part del límit de la qual sembla que se situava en el solar intervingut.

Va ser l'enginyer flamenc al servei del rei borbònic, Jorgé Próspero de Verboom, qui en una carta del 19 de gener de 1715 aconsellà Felip Vè bastir una ciutadella a Barcelona.⁴ Poc després el rei aprovà la idea i envià una carta al príncep de Tserclaes, Capità General de Catalunya en aquell moment, per tal que comunicés a Verboom l'elaboració d'un projecte destinat a construir la ciutadella barcelonina. Tserclaes va anunciar la decisió del rei a Verboom, però, a més a més, també encarregà un projecte de ciutadella a un oficial anomenat Lacheraine, amb el que sembla hi tenia vincles d'amistat. El projecte d'aquest últim proposava la construcció d'una ciutadella rectangular, de tradició clarament renaixentista, amb els angles "abaluartats". El projecte de Verboom, en canvi, proposava una ciutadella amb cinc baluards disposats en forma de pentàgon, amb cinc revellins per tal de protegir les cortines. A més a més, Verboom va preveure la construcció de dos cavallers dins dels dos baluards que mirarien cap a la ciutat,⁵ sota els quals se situarien voltes a prova de bomba. Dins els tres baluards restants es construirien sengles magatzems de pólvora també a prova de bomba. Així doncs, la proposta de Verboom comptava amb solucions poliorcètiques més modernes i, finalment, seria el projecte que acceptaria Felip Vè el 25 de maig de 1715.⁶

Verboom va escollir situar la Ciutadella a l'àrea de llevant de la ciutat, ja que, segons ell mateix va expressar en una carta dirigida a Miguel Fernández Durán el 3 d'abril de

² Garcia, A. (2007), pàg. 43.

³ Vegeu, especialment, Sanpere i Miquel, S. (1890), plànols que se situen entre les pàgines 82 i 83, 116 i 117, 122 i 123, 146 i 147, 160 i 161.

⁴ Muñoz, A., Catà, J.(2005), pàg. 127.

⁵ Baluards que s'anomenarien "Del Rey" i "De la Reyna".

⁶ Muñoz, A., Catà, J.(2005), pàg. 132.

1715,⁷ des d'aquest indret dominaria la zona més poblada de la ciutat, fortificaria la seva banda més dèbil i, per últim, aprofitaria el fet que la zona havia patit greus desperfectes durant el setge de 1714 i, per tant, que molts edificis estaven destruïts o, si més no, molt malmesos, la qual cosa feia la seva reconstrucció molt costosa.

Després de diversos problemes amb la concessió de les obres de la fortalesa, aquestes varen començar finalment el dia 7 de març de 1716 amb la fonamentació de l'angle flanquejat del baluard de "La Reyna". El 20 d'abril de 1717 es van iniciar els treballs d'enderrocament de les cases que restaven on s'havia de situar l'esplanada de la fortalesa.⁸ Quantitativament, malgrat la divergència entre els diversos autors, s'ha estimat en unes 1015 el número de cases enderrocades per tal de construir la Ciutadella.⁹

Les obres de la part estrictament defensiva de la fortalesa (baluards, cortines, revellins i fossats) es varen acabar en un temps rècord per a l'època, quedant enllestides a finals de 1718,¹⁰ tot i que la construcció de les edificacions interiors no es va donar per finalitzada fins el 26 de gener de 1725,¹¹ deixant, de fet, molts dels edificis projectats sense construir.

Un cop enllestida, la Ciutadella podia allotjar sis batallons d'infanteria, dos esquadrons de cavalleria, dues companyies d'artillers, una companyia de minadors i una companyia de bombarders. En total, una dotació d'unies cinc mil persones,¹² que a mitjans del segle XIX podia arribar a unes vuit mil.¹³ D'altra banda, pel que fa a la seva defensa artillera, es varen presentar dos projectes per tal d'armar la fortalesa: un de Verboom i un altre del marquès de Castel Rodrigo, Francisco Pío. Tots dos coincidien bastant en el nombre de canons necessaris (uns 120 en ambdós casos).¹⁴ És significatiu el fet que el major nombre de canons i els de major calibre es situessin en els dos baluards que miraven a la ciutat, cosa que demostra que el caràcter opressor de la fortalesa es va prioritzar per davant del caràcter defensiu davant d'un possible atac exterior.

Segons podem apreciar en diversos plànols de l'època, la Ciutadella quedava unida a les muralles de la ciutat, que finalment es varen mantenir, mitjançant dos fossats: un a la banda de mar i l'altre a la banda que quedava per sota el Portal Nou. Aquests fossats eren un perllongament del propi fossat que circumdava la Ciutadella, de manera que els fossats de la fortalesa tenien continuïtat amb el fossat que envoltava la muralla barcelonina. Un dels murs que limitava el fossat més proper a l'actual Barceloneta va ésser excavat parcialment l'any 2006.¹⁵

Ja a mitjan del segle XVIII, l'enginyer Juan Martín Zermeño va realitzar un projecte per tal d'afegir dues contraguàrdies a dos dels baluards que miraven a l'exterior de la

⁷ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 130-131.

⁸ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 139.

⁹ Garcia, A., Guàrdia, M., (1986), pàg. 63. Aquest número inclou les cases ja afectades pels bombardejos efectuats durant el setge que Barcelona va patir entre 1713 i 1714.

¹⁰ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 144.

¹¹ Sureda, J. (2005), pàg. 69.

¹² Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 140.

¹³ Sureda, J. (2005), pàg. 81.

¹⁴ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 140.

¹⁵ Vegeu Santanach, L (Inèdit).

plaça (el del "Príncep" i el de "Don Felipe"), així com la realització de nous edificis a prova de bomba a l'interior de la fortalesa.¹⁶

L'enderroc de la fortalesa borbònica:

Tot i la seva monumentalitat i l'ingent esforç econòmic i social que va comportar la seva construcció, la fortalesa no va tenir cap paper destacat en cap conflicte militar al llarg de la seva història, actuant només com a presó militar i element de repressió de la població. Aquest fet li va fer guanyar una animadversió molt gran per part dels barcelonins. Això va motivar que en diverses ocasions es projectés o es demanés l'enderroc total o parcial de la fortalesa. El primer intent en aquest sentit es va esdevenir l'any 1794, dins un context en el que l'exèrcit revolucionari francès s'havia apoderat de l'Empordà i amenaçava Barcelona. Aquesta primera iniciativa, que no va prosperar, va venir proposada, a diferència de les posteriors, pel propi estament militar, que veia com un perill el fet de què la fortalesa dominés militarment Barcelona, cosa que facilitaria la destrucció i total control de la ciutat si un exèrcit enemic aconseguia prendre-la.

L'any 1814, un cop s'havia restaurat el règim borbònic després de la invasió napoleònica, l'ajuntament presentà una proposta per tal de suprimir el fort i ampliar el perímetre emmurallat de la ciutat incloent dins el recinte la Barceloneta, aquesta segona proposta finalment no va reeixir.¹⁷ Haurem d'esperar al 26 d'octubre de 1841 per trobar un tercer intent de demolició de la fortalesa, aquest cop impulsada des de l'estament popular i el consistori municipal de la ciutat. En aquest moment, els esdeveniments polítics varen portar la regència de la Monarquia al Duc de la Victòria, cosa que va comportar a Barcelona la creació d'una "Junta de Vigilancia" que va proposar l'enderroc parcial de la part de la fortalesa que quedava dins de la ciutat.¹⁸ La demolició es va començar amb gran eufòria per part de la població. Ara bé, el capgirament polític que va tenir lloc amb l'arribada al poder del nou regent, Baldomero Espartero, va posar fre al somni dels barcelonins i es va obligar a reconstruir els desperfectes ocasionats a la fortalesa a càrrec de la ciutat comtal.¹⁹

Poc després, i ja amb gran part de les muralles que encerclaven la ciutat enderrocades, tots els projectes presentats el 1859 (entre ells el del propi l'edifici Cerdà) per tal de realitzar un eixample a la part exterior del perímetre que havien ocupat les muralles de la ciutat, consideraven utilitzable l'espai ocupat per la fortalesa (i implícitament consideraven imprescindible el seu enderroc),²⁰ això xocava frontalment amb els projectes del Ministerio de la Guerra, que en Reial Ordre de 9 de desembre de 1858 imposava la conservació de la Ciutadella i el castell de Montjuic.²¹ A partir de 1862, però, davant les contínues peticions a favor de l'enderroc del gran edifici militar (al·legant sobretot els grans avantatges econòmics que implicaria la venda dels terrenys que ocupava), varen provocar que, finalment, una Reial Ordre del 5 d'abril de 1864 n'autoritzés l'enderroc a càrrec de l'ajuntament de la ciutat, sempre que aquest hagués enllestit les casernes noves necessàries per tal de real·lotjar la

¹⁶ Galera, M., Roca, F., Tarragó, S. (1982), làmina 76, pàg. 214.

¹⁷ Garcia, A; Guàrdia, M. (1986), pàg. 58 i 59.

¹⁸ Sanpere i Miquel, S. (1911), pàg. 105 a 113.

¹⁹ Sureda, J. (2005), pàg. 81.

²⁰ Sureda, J. (2005), pàg. 86.

²¹ *Ibidem*.

guarnició.²² S'haurà d'esperar, però, fins al 3 d'octubre de 1868, en el marc de la Revolució iniciada el setembre del mateix any, per tal que es decretés l'enderroc final, iniciat formalment el dia 16 d'octubre. L'any següent, concretament el 12 de desembre de 1869, el govern cedia formalment la fortalesa a la ciutat de Barcelona, fet impulsat pel General Prim des dels seus càrrecs de president del consell de ministres i ministre de la Guerra.²³

Els terrenys ocupats fins aquell moment per la fortificació varen ser destinats a la construcció del parc que avui du el nom de l'edifici militar.

3.2. Antecedents arqueològics

Durant els últims anys s'han dut a terme diverses intervencions de control arqueològic preventiu dins del Parc de la Ciutadella, o bé, a les seves proximitats. Així, entre l'any 1995 i 1996 es va dur a terme, en dues fases, l'excavació del solar ubicat al passeig Pujades número 1 de Barcelona,²⁴ motivada per la construcció d'un nou edifici, que va donar com a resultat la localització d'una necròpolis que, cronològicament, es podia situar entre els segles VI i IX de la nostra era.

Durant el mes de juliol de 2001 es va dur a terme una prospecció arqueològica geofísica al Pla de Palau i al passeig d'Isabel II de Barcelona, encarregada per la Societat d'Aparcaments de Barcelona,²⁵ prospecció que no va aportar resultats conclouents.

Entre novembre del mateix any 2001 i l'abril de l'any 2002 es va dur a terme l'excavació en extensió de l'interior de l'antic mercat del Born, que va posar de manifest un fragment de la trama, molt ben conservada, de la part del barri de Ribera enderrocada després de la Guerra de Successió.²⁶

Ja durant l'any 2002 es va actuar arqueològicament a l'interior i als voltants del Parc de la Ciutadella,²⁷ amb motiu de la canalització d'aigües freàtiques per al subministrament de boques de reg i fonts ornamentals, així com per instal·lar una línia de fibra òptica. Durant aquesta intervenció, efectuada en diverses fases, es varen localitzar un gran nombre d'estructures que no varen poder ser identificades, malgrat que es va apuntar, com a possibilitat, la seva pertinença a la ciutadella borbònica. Dins també del mateix any es va actuar a un solar del passeig Picasso²⁸ (números 24, 26, 28, 30, 38 i 38 bis) per tal de localitzar les fonamentacions dels edificis contigus, com a actuació prèvia a l'excavació arqueològica en extensió de l'indret. Aquesta actuació venia motivada per la construcció d'un nou edifici al solar. Durant aquesta primera intervenció es varen localitzar dos murs que no varen ser identificats, a l'espera de l'excavació en extensió que, finalment, es va dur a terme durant l'any 2004.

A començaments de l'any 2003 es va actuar a l'Avinguda del Marquès de l'Argentera número 9 com a resultat de la realització d'una canalització en rasa d'uns 90 metres

²² *Ibidem*

²³ Sureda, J. (2005), pàg. 87.

²⁴ Martín i Menéndez, A. (Inèdit).

²⁵ Marí i Sala, LL. (Inèdit).

²⁶ Artigues, P.L., Fernández, T. (Inèdit).

²⁷ Traveset i Civit, A. (Inèdit).

²⁸ Río Carra, M. (Inèdit).

per part de FECSA-ENDESA.²⁹ Aquesta intervenció no va donar resultats positius pel que fa a la presència d'estructures o nivells arqueològics dins de la cota que es va assolir.

L'agost del mateix any 2003 es varen realitzar uns sondeigs dins d'una part dels terrenys ocupats per l'Estació de França per tal de valorar la possibilitat de situar-hi la Biblioteca Central.³⁰ Aquests sondeigs varen permetre localitzar dues estructures pertanyents a la fortalesa borbònica a uns 3,20 metres per sota del nivell actual de circulació en aquella zona.

A finals del 2003 es va realitzar una intervenció arqueològica preventiva consistent en la realització de sondeigs al passeig Picasso, 24-30, per tal de valorar la possible existència de restes arqueològiques en aquest punt,³¹ ja que hi havia un projecte de construcció d'un edifici d'habitatges dotat d'un aparcament soterrat. La realització dels sondeigs no va aportar resultats positius, ja que només es va assolir una cota màxima d'uns 1,5 metres per sota el nivell actual de carrer. La posterior excavació en extensió del solar, durant el 2004, va permetre documentar part del teixit urbà de l'antic barri de Ribera amb les restes de l'església dels Menorets i d'altres espais, de caire domèstic, articulats a l'entorn d'un carrer pavimentat.³²

També a principis del 2004 es va dur a terme l'excavació del solar del passeig Picasso 38-38 bis, sota la direcció tècnica de l'arqueòleg Pol Castejón. Aquesta intervenció va permetre documentar part del traçat del carrer de Bonaire de l'antic barri de Ribera, al voltant del qual se situaven diverses zones d'habitatge originàries del segle XIV i amb modificacions substancials entre els segles XVI i XVIII.³³

Entre els mesos de març i abril de l'any 2005 es va actuar a l'interior del Parc de la Ciutadella amb motiu de la substitució de part de l'enllumenat públic. Durant aquesta intervenció, dirigida per l'arqueòleg Francesc X. Morales,³⁴ es varen documentar alguns murs susceptibles de pertànyer a la fortalesa borbònica.

També durant l'any 2005, arran de la instal·lació d'una àrea de gossos, es va documentar una antiga claveguera, ja en desús, probablement del moment de la construcció del parc; la intervenció va ser dirigida per S. Segura.³⁵ Dins del mateix any, es va dur a terme una altra intervenció motivada per la instal·lació d'enllumenat nou a la zona sud-oest del parc. Durant aquesta actuació, es varen poder documentar diverses estructures que es varen identificar com a susceptibles de pertànyer a la ciutadella borbònica, així com d'altres estructures relacionables amb l'Exposició Universal de 1888.

Entre octubre de 2005 i maig de 2006 es va dur a terme, sota la nostra direcció,³⁶ una intervenció arqueològica de control dins del Parc de la Ciutadella, motivada pel pla de millora integral d'aquest parc, pla que incloïa, entre d'altres coses, la realització d'una nova xarxa de reg. A través del control arqueològic es va poder documentar, entre d'altres, el Portal de Sant Daniel de l'antiga muralla barcelonina, dos trams de la

²⁹ Vilardell Fernández, A. (Inèdit).

³⁰ Suau i Lleal, L. (Inèdit).

³¹ Salazar Ortiz, N. (Inèdit).

³² Miró, C. (2005), pàg. 146.

³³ Miró, C. (2005), pàg. 147.

³⁴ Morales, F.X. (Inèdit).

³⁵ Pujades, J. (2006), pàg. 161.

³⁶ Vegeu Gea, M. (Inèdit).

cortina de Ribera de la mateixa muralla així com diversos fragments de la ciutadella borbònica que es va construir en els terrenys ocupats avui pel parc.

Paral·lelament a la intervenció anterior, es varen realitzar uns sondeigs, sota la direcció de l'arqueòleg Rony J. Castillo, dins d'una àrea situada en el solar situat al passeig de la Circumval·lació número 1B, molt proper a la intervenció que ens ocupa. Aquests sondeigs tenien com a finalitat avaluar la possible presència de restes de la Ciutadella en aquell punt, atès que estava previst bastir-hi un poliesportiu municipal. La intervenció va permetre documentar part de l'escarpa del baluard de "La Reyna" de la ciutadella borbònica.³⁷

En aquest mateix solar, es va dur a terme, sota la nostra direcció, la intervenció arqueològica subsidiària de la construcció del nou poliesportiu de Ciutat Vella. Aquesta actuació, duta a terme entre els mesos d'octubre de 2007 i setembre de 2008, va permetre documentar un tram important del fossat de la fortificació amb l'escarpa del baluard de "La Reyna", la contraescarpa i part dels elements que se situaven en el camí cobert de la Ciutadella: un través i part del mur que limitava aquest camí de caire defensiu. Així mateix, es varen documentar diversos elements anteriors a la construcció de la gran fortificació borbònica: dues sinies i diversos estrats i nivells de circulació que varen posar de manifest una ocupació d'aquest indret des de la segona meitat del segle XVI.

D'altra banda, entre els mesos d'octubre de l'any 2006 i el mes de maig de l'any 2007 es va dur a terme una intervenció arqueològica al passeig de Circumval·lació 8-14, en el solar adjacent al que ha estat objecte dels sondeigs, els resultats dels quals ara presentem. Aquesta intervenció, dirigida per l'arqueòloga Laia Santanach,³⁸ va estar motivada, com en el cas que ens ocupa, pel projecte de construcció de la Biblioteca Central de Barcelona. Va permetre documentar part de la muralla de mar, construïda durant el segle XVI, just en el punt on aquesta era creuada pel Rec Comtal. Aquestes estructures havien estat amortitzades per un tram de la contraescarpa del fossat que, a partir de principis del segle XVIII, va unir la ciutadella borbònica amb el fossat de la muralla de la ciutat.

Finalment, hem de destacar, per la seva proximitat, la intervenció duta a terme a la Plaça de Pau Vila, 12-13b / carrer del Dr. Aiguader, 1-27 / carrer de la Marquesa, 2-6, sota la direcció de l'arqueòleg Mikel Soberón. En aquesta actuació es va localitzar el baluard de Migdia de la muralla de mar, construït durant el segle XVI i un tram de la muralla del mateix període que unia aquest baluard amb el de Llevant. En el fossat que s'obre davant el baluard, es va poder documentar una derivació del Rec Comtal. Així mateix, es varen poder exhumar diverses estructures pertanyents a uns magatzems portuaris, així com a les botigues que durant el segle XIX es varen construir a l'interior de la muralla de mar en aquest punt. Finalment, també es varen localitzar restes del que, possiblement, podria ser un dels primers espigons del port de Barcelona.³⁹

³⁷ Castillo, R.J. (Inèdit).

³⁸ Santanach, L. (Inèdit).

³⁹ Pujades, J. (2007), pàg. 204.

4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS

El present treball s'emmarca dins de l'actuació arqueològica subsidiària del "Projecte de construcció de la Biblioteca Central de Barcelona" i, concretament, s'integra dins la fase d'Intervenció Arqueològica Preventiva definida en funció de l'alt interès arqueològic i l'alt valor històric de la zona. Aquesta intervenció té com a objectiu conèixer i valorar la possible afectació de restes arqueològiques com a conseqüència de l'execució de la nova biblioteca.

5. FONAMENTS DE DRET

La intervenció és de caràcter preventiu, atenent la Llei 9/1993 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català (DOGC 1807 de l'11 d'octubre de 1993) i el Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC 3594 de 13 de març de 2002).

6. TREBALLS REALITZATS

El Projecte d'Intervenció Arqueològica Preventiva⁴⁰ contemplava la realització de tres sondeigs tipus rasa que havien de cobrir una longitud lineal d'uns 85 m amb una amplada aproximada d'1,5 m.

Els tres sondeigs, definits com a A, B i C respectivament, s'han efectuat a l'àrea de circulació de l'aparcament de vehicles que actualment ocupa el solar.

La rasa corresponent al sondeig A, amb unes mides de 20 x 1,5 m, s'ha dut a terme en el sector nord de l'aparcament, a la zona més propera a l'avinguda del Marquès de l'Argentera. Segueix una orientació aproximada NO-SE, discorrent a tocar de la vorera que se situa davant de l'edifici ocupat pel Servei d'Estudis Territorials de la Universitat Pompeu Fabra.

La rasa corresponent al sondeig B estava previst ubicar-la a continuació de la rasa A, seguint la mateixa direcció però a uns 18 m de distància en direcció SE. La longitud prevista per a aquesta rasa era de 45 m. No obstant això, quan la màquina retroexcavadora havia picat ja uns 22 m de paviment per tal d'obrir la rasa, vam poder comprovar que, just per sota el tram de paviment ja extret circulava un col·lector de dimensions considerables, cosa que va obligar a desplaçar la rasa B cap el NE, anomenant-la en aquest cas B2. Aquest fet també va provocar que, finalment, la longitud oberta en profunditat mitjançant el sondeig B (rasa B2) fos de 22 m x 1,2 m d'amplada. El tram on únicament es va picar la capa de paviment correspon a la rasa B1 i, per raons òbvies, no apareix a les fases on es descriuen els resultats obtinguts mitjançant els sondejos.

⁴⁰ Pastor, I (Inèdit).

La rasa corresponent al sondeig C s'ha efectuat de forma perpendicular a l'extrem SE de la rasa B2 i les seves mides han estat de 20 x 1,5 m.

Els treballs s'han dut a terme mitjançant tres fases diferenciades, una per cada un dels sondeigs. Cada una d'aquestes fases ha estat determinada pel tancament de la zona on s'ha intervingut, obertura de la rasa amb mitjans mecànics, documentació de la informació arqueològica obtinguda, protecció de les restes descobertes, cobertura i compactació de la rasa i repavimentació de la zona. D'aquesta manera s'ha cercat, en la mesura del que ha estat possible, afectar l'espai mínim possible de l'aparcament de vehicles per tal de minimitzar l'impacte sobre el seu normal funcionament.

7. METODOLOGIA

Registre estratigràfic

La metodologia utilitzada per aquesta intervenció es basa en el mètode de registre Harris / Carandini, que consisteix en el registre objectiu i en la documentació exhaustiva de restes i estrats i de les relacions físiques que estableixen entre si, utilitzant per això un model de fitxes específiques.

Topografia i planimetria

Les restes s'han vinculat geogràficament amb les coordenades UTM, per tal de documentar i facilitar la interpretació de la seqüència estratigràfica. La topografia i la planimetria han estat tractats informàticament amb AutoCAD 2008.

Documentació fotogràfica

Per tal de deixar una constància visual dels treballs realitzats, així com de les restes aparegudes, s'ha realitzat un registre fotogràfic exhaustiu, utilitzant-se el format digital.

8. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

Descrivim a continuació els resultats obtinguts per a cada una de les rases efectuant-ne, posteriorment, una valoració conjunta.

RASA A

Aquest sondeig ha permès documentar una estructura (**UE 106**) que, molt possiblement, va ésser construïda durant el segle XVII i un mur (**UE 103**) d'època contemporània.

Pel que fa a la primera de les estructures esmentades (UE 106), es tracta del que, tot i la poca superfície que hem pogut documentar, sembla una plataforma construïda amb pedres, algun fragment de maó i morter de calç de bona qualitat. L'amplada visible de l'estructura dins l'àrea oberta mitjançant el sondeig A ha estat de 9,7 m i la potència conservada arriba, com a mínim, a 1 m. Pensem que, molt possiblement es tracta d'una plataforma de treball perquè la seva superfície no és el resultat d'una

acció de destrucció sinó que presenta una regularitat que sembla indicar la seva utilització com a nivell de circulació. El costat NO de l'estructura està delimitat per un mur que presenta una cara vista construïda amb pedres irregulars i algun maó lligats amb morter de calç. Aquesta paret que actua de límit és possible que, en origen, fos més alta, atès que sembla estar escapçada al mateix nivell que el nivell de circulació esmentat. Pel costat SE, en canvi, el "mur" que actua de límit de l'estructura no presenta un acabat tan acurat. D'altra banda, cal esmentar que en un punt de la superfície de l'estructura UE 106 hem documentat la cantonada d'una cavitat construïda (**UE 119**), les parets de la qual formaven en aquest punt angle recte.

La UE 106 està amortitzada per una seqüència d'estrats (**UE 102**) que, aparentment, semblen indicar una voluntat de rebliment en un espai curt de temps. Això, sumat al fet que el material ceràmic recuperat en aquests nivells de rebliment ens situa en un moment cronològic que, com a mínim, hem de situar a principis del segle XVIII, ens porten a relacionar aquest rebliment amb la important reordenació d'aquest espai que va tenir lloc com a conseqüència de la construcció de la fortalesa borbònica de la Ciutadella a principis del segle XVIII.

Pel que fa a la interpretació de l'estructura UE 106, atenent diversos plànols del segle XVII que ens mostren aquesta àrea,⁴¹ i, especialment, de la superposició d'alguns d'aquests plànols amb el plànol topogràfic actual,⁴² creiem força probable que es correspongui amb una estructura rectangular que apareix en diverses d'aquestes planimetries originàries del segle XVII, més tenint en compte que aquesta superposició ens mostra una quasi total coincidència pel que fa a la seva situació, orientació i forma visible.⁴³

Sabem, gràcies a un plànol de la primera meitat del segle XVII, que la zona on se situa l'estructura UE 106 era utilitzada en aquell moment com a "Lloch per a estendre Bacallar y pera Exugar Sal Grossa", tot i que en aquest moment l'estructura no apareix representada i, per tant, tot ens fa pensar que és posterior a aquesta data. En aquest sentit, malgrat que en cap dels plànols posteriors consultats s'especifica la funcionalitat de l'estructura representada en aquest indret, hem trobat diversos indicis que ens fan pensar que es podria tractar dels nous pallols o magatzems de gra de la ciutat iniciats a finals del segle XVII i que, a causa de la Guerra de Successió, mai es varen acabar.⁴⁴ De resultar certa aquesta hipòtesi, probablement la cavitat UE 119 tenia com a finalitat emmagatzemar aquest producte. No obstant això, la descripció que els documents efectuen de l'edifici projectat no s'ajusta amb la forma de l'edifici que apareix a les planimetries. Aquest fet, però, possiblement es podria atribuir al fet d'estar inacabat. En qualsevol cas, pensem que possiblement aquesta hipòtesi es podria confirmar en una possible excavació en extensió de l'àrea i en una consulta més exhaustiva de la documentació conservada.

La part superior de l'estructura UE 106 se situa a un 3,4 m s.n.m. i, per tant, a uns 2,60 m de profunditat respecte al paviment actual de l'aparcament.

⁴¹ Sanpere, S. (1890), plànols que se situen entre les pàgines 82 i 83, 116 i 117, 122 i 123, 146 i 147 i 160 i 161.

⁴² Vegeu el plànol núm. 9 a l'annex de planimetria.

⁴³ La diferència pel que fa a la posició d'un de les cares de l'estructura comparant la superposició planimètrica i la realitat topografiada és d'uns 1,2 m.

⁴⁴ Garcia, A. (2007), pàg. 43; Perelló, A.M. (1996), pàg. 304.

Pel que fa a la segona estructura (UE 103), es tracta d'un mur d'uns 50 cm d'amplada i una potència conservada d'1,16 m amb una orientació aproximada NE-SO. Està construït mitjançant pedres irregulars lligades amb morter de calç. La seva cota superior se situa en els 5,47 m s.n.m. (a uns 58 cm de profunditat respecte al nivell de circulació actual), mentre que la seva cota inferior se situa en els 4,31 m s.n.m. A banda i banda del mur UE 103 era visible en el tall del sondeig la seva rasa de construcció (UE 104) i el seu farciment (UE 105) que no va proporcionar cap material arqueològic.

Pel que fa a la seva interpretació, atenent els estrats que retalla la seva rasa de construcció, es tracta d'un mur d'època contemporània, possiblement relacionat amb l'edifici que va funcionar com a estació de ferrocarril abans de la construcció de l'actual Estació de França.

Finalment, pel que respecta al sondeig A, l'estratigrafia documentada en aquest sector està caracteritzada per un nivell contemporani (UE 101), d'aproximadament 1 m de potència, que se situa per sota el paviment actual de llambordes i la seva preparació de formigó (UE 100). Per sota l'estrat UE 101 se situa el paquet d'estrats de reblliment amb força material constructiu que, segons el material ceràmic recuperat hem datat del segle XVIII, i que hem agrupat dins de la unitat estratigràfica UE 102. Aquest últim estrat és el que amortitza l'estructura UE 106. A banda i banda d'aquesta estructura, coincidint amb la seva cota superior, se situen uns estrats que hem agrupat dins la UE 107 i que presenten una major homogeneïtat, aportant material ceràmic que podem situar dins del segle XVI, tot i que l'escassetat de material recuperat en aquest estrat ens fa ser molt prudents pel que respecta a la seva cronologia real. Per sota d'aquests nivells ja apareixia el subsòl geològic de la zona (UE 108), situat, aproximadament, a uns 2,25 m s.n.m. i caracteritzat per un estrat de sorra.

RASA B

En aquesta rasa vam documentar un mur (UE 109) construït amb pedres irregulars de mida petita lligades amb morter de calç. Té una orientació aproximada NO-SE i una amplada d'uns 65 cm. La seva cota superior conservada se situa en els 3,73 m s.n.m. (a uns 2,28 m de profunditat) i la seva cota inferior arriba als 2,93 m s.n.m. essent, per tant, la seva potència conservada d'uns 80 cm. Pel que fa a la seva interpretació, atenent diverses planimetries de la zona del segle XVII i principis del XVIII, pensaven que podia estar relacionada amb el mur que limitava el camí cobert de la Ciutadella, construït, per tant, a principis del segle XVIII, o bé amb un mur que actuava com a limit entre l'hort de "Passapertot" i el carrer que apareix a la planimetria com a "Carrer que va a la muralla". La superposició d'aquests plànols amb el topogràfic actual i les restes localitzades ens fan inclinar per la segona de les opcions⁴⁵. Així, molt possiblement es tracta del mur occidental que limitava l'hort de "Passapertot" amb el carrer que menava cap a la muralla en aquest sector.⁴⁶ Volem remarcar, també, que el mur que

⁴⁵ Vegeu la superposició d'un plànol de la zona durant el segle XVII i del projecte de la Ciutadella sobre el topogràfic actual als plànols número 9 i 10 respectivament, a l'annex de planimetria.

⁴⁶ Vegeu el plànol 9 a l'annex de planimetria.

limitava els horts de l'altra banda del carrer creiem haver-lo localitzat en la intervenció anterior (codi del MHC B 113/07), a l'altra banda del passeig de la Circumval·lació.⁴⁷

Pel que fa a l'estratigrafia documentada en aquest sondeig cal destacar la identificació d'un estrat (**UE 110**), que contenia força material ceràmic de rebuig d'un forn dedicat a la producció de pisa de reflex metàl·lic. Pel tipus de decoració que presenten els fragments recuperats (pinzell-pinta) pensem que s'ha de situar de la segona meitat del segle XVI o principis del segle XVII. Aquest estrat es va identificar a uns 13,8 m de l'extrem NO del sondeig B2 i la seva cota superior se situa en els 4,45 m s.n.m. (a uns 1,6 m de profunditat respecte al nivell de paviment actual). La resta de la seqüència estratigràfica que vam poder observar mitjançant el sondeig B estava caracteritzada pel nivell contemporani ja esmentat (UE 101), amb una potència aproximada d'1 m, el qual estava situat sota el paviment actual i la seva preparació (UE 100). Per sota la UE 101 ja trobem l'estrat que datem de finals del segle XVI o principis del segle XVII (UE 110), el qual se situava per sobre un paquet d'estrats que hem inclòs dins de la **UE 118**. La part més profunda d'aquest nivell estratigràfic va aportar material que també podem situar en el segle XVI i que ja se situava per sobre el nivell geològic de sorres (UE 108).

Els nivells estratigràfics que amortitzaven l'estructura UE 109 no varen poder ésser identificats, atès que sobre ella s'hi recolzava una canonada de formigó contemporània, la rasa de construcció de la qual (**UE 120**) i el seu farciment (**UE 121**), havien destruït l'estratigrafia anterior que hi havia d'aquesta cota en amunt.

L'estrat geològic es va poder localitzar en alguns punts de la rasa B mentre que en d'altres no apareixia a la cota màxima de treball de la màquina (que és d'uns 5,5 m). Aquest fet creiem que respon a una certa ondulació de l'estrat geològic de sorres UE 108. La cota d'aquest estrat en aquesta rasa s'ha pogut establir, allà on ha estat visible, en 1,25 m s.n.m. aproximadament (uns 5 m de profunditat respecte de la rasant actual del terreny).

Cal assenyalar que a tocar de la rasa B 1, pel seu extrem NO, es va localitzar una tapa de registre que donava accés a un pou, el qual embocava a un dipòsit d'aigua, fet d'obra. Presentava una planta quadrangular i un parament de maons, revestit per un arrebossat de morter de calç. Estava cobert per revoltos sustentats per bigues de ferro. Les seves dimensions ens són desconegudes, tret de l'alçada, atès que no hi vam poder accedir, documentant-lo tan sols fotogràficament. La profunditat s'apropa als 4 m, estant el nivell d'aigua a l'actualitat en els 2,7 m. La seva situació apareix reflectida de manera aproximada en el plànol número 3 de l'annex de planimetria.

RASA C

Aquesta rasa ha permès documentar cinc estructures arqueològiques. Quatre les situem d'època contemporània i una de principis del segle XVIII o anterior.

⁴⁷ Vegeu el plànol 9 a l'annex de planimetria.

La primera de les estructures documentades, prenent la rasa de NE a SO, ha estat el col·lector (**UE 115**) que ja havia resultat visible a la rasa B2 (va servir de límit d'un dels costats de la rasa) i que segueix una direcció NO-SE. Presenta una amplada exterior d'uns 1,5 m. Les seves parets laterals estan construïdes amb maons lligats amb ciment i la seva coberta és de volta de maó. La cota superior de la volta del col·lector se situa en els 5,18 m s.n.m., uns 80 cm per sota de la cota actual de l'aparcament de l'Estació de França. La cota inferior, tenint en compte el nivell de fonamentació de la seva solera, se situa en els 3,11 m s.n.m. Pel que fa a la seva interpretació, d'una banda, cal dir que sembla que és un col·lector que continua en ús i, pel que fa a la seva datació, és evident que se situa dins del segle XX. En aquest sentit, el fet que a les tapes del col·lector hi figurin les inicials de la companyia de ferrocarril MZA (Madrid-Zaragoza-Alicante) ens situa la seva construcció (sempre i quan les tapes siguin originals del propi col·lector) abans de l'1 de juliol de 1941, data en la qual aquesta companyia de ferrocarril va ésser nacionalitzada per Renfe.

La segona de les estructures localitzades, prenent la rasa de NE a SO, és un mur (**UE 111**) amb idèntiques característiques al ja esmentat per a la rasa o sondeig B2 (UE 109). De fet, el mur UE 111 presenta la mateixa alineació i pràcticament la mateixa cota de conservació que el que hem assenyalat com a UE 109 i, per tant, molt possiblement es tracta de la mateixa estructura. En tot cas, però, al tram documentat a la rasa C li hem atorgat un nou número d'unitat estratigràfica, atès que no hem pogut certificar visualment que es tracti de la mateixa estructura. Les cotes de conservació de la part superior de l'estructura UE 111 se situen entre els 3,97 i els 4 m s.n.m., mentre que la seva cota inferior no s'ha pogut determinar. L'amplada del mur, 60 cm, es correspon força a la ja documentada per a l'estructura UE 109. Pel que fa a la seva interpretació, òbviament ens remetem a la ja apuntada per a l'estructura UE 109 de la rasa B2.

La tercera estructura documentada a la rasa C dista uns 3,9 m de l'anterior en direcció SO. Està construïda amb maons lligats amb morter de calç (**UE 113**), parcialment escapçada, que identifiquem, molt possiblement, amb una claveguera. La seva cota superior se situa en els 4,95 m s.n.m. i la seva potència conservada no va més enllà dels 25 cm. L'orientació de l'estructura és, aproximadament, E-O. Molt possiblement va ésser parcialment destruïda en instal·lar un tub de formigó d'uns 40 cm de diàmetre en època contemporània.

A només dotze centímetres de l'estructura anterior i seguint exactament la mateixa direcció, hem documentat un mur (**UE 112**) construït amb pedres i alguns maons amb morter de calç de bona qualitat com a aglutinant. La seva amplada és d'uns 1,05 m i la cota superior màxima conservada se situa en els 5,16 m s.n.m., aproximadament un metre per sota de la superfície actual de l'aparcament. La seva cota inferior és de 3,99 m s.n.m. essent, doncs, la potència conservada per a la UE 112 d'1,17 m.

Finalment, a uns 8,9 m del mur UE 112 hem documentat un altre mur (**UE 114**), que presenta la mateixa orientació que l'anterior i les mateixes característiques constructives, és a dir, pedres lligades amb morter de calç. L'amplada de l'estructura, però, en aquest cas és d'uns 60 cm. La cota superior del mur UE 114 és de 5,29 m s.n.m., uns 75 cm per sota la cota actual de l'aparcament. No va ser possible esbrinar la potència de l'estructura.

Pel que fa a la interpretació preliminar de les estructures UE 112 i UE 114 pensem que poden tenir relació amb l'estació de ferrocarril de la companyia Madrid-Zaragoza-Alicante anterior a l'actual Estació de França, bastida l'any 1929, tot i que la petita porció excavada no ens permet aportar més dades en aquest sentit.

Pel que fa a l'estratigrafia documentada a la rasa C, sota el nivell de paviment actual i la seva preparació (UE 100), se situava un estrat contemporani d'un metre de potència aproximadament (UE 101), per sota del qual en el costat NE de la rasa apareixia un estrat de sauló ennegrit (**UE 116**), d'uns 12 cm de potència (entre aproximadament els 5,16 i els 5,28 m s.n.m.). Per sota de l'estrat UE 116 es documenta un paquet d'amortització (**UE 117**) a tota la rasa. Aquest estrat arribava fins els 4,32 m s.n.m. essent, per tant, la seva potència d'uns 84 cm. Pel que fa a la seva datació no hem pogut recuperar-ne material arqueològic concloent però a grans trets l'hem de situar entre principis del segle XVIII i finals del segle XIX, atenent l'evolució històrica de la zona. Per sota aquest paquet d'amortització es podien observar el que semblaven diversos estrats que hem agrupat en la UE 118. Per sota d'aquesta unitat estratigràfica hem assolit el nivell geològic de sorres (UE 108), que en aquesta rasa se situava al voltant dels 1,6 m s.n.m. (4,5 m de profunditat des de la cota actual de l'aparcament). La profunditat màxima assolida en aquest sondeig va arribar als 5,5 m de profunditat (uns 0,60 m s.n.m.) on encara continuava apareixent l'estrat de sorres UE 108, caracteritzat aquí per la seva alternança amb capes d'argila molt plàstica. Si bé a l'interior de les sorres vam poder recuperar algun material ceràmic, les clapes d'argiles només contenien alguns carbonets.

Així doncs, pensem que la totalitat d'estructures documentades mitjançant els sondeigs efectuats els podem agrupar en dues fases:

Fase 1 – Estaria representada per l'estructura de la rasa A UE 106, que, atenent l'estratigrafia que l'amortitza, creiem que s'ha de situar cronològicament del segle XVII o principis del segle XVIII.

En aquesta fase podem englobar les estructures de la rasa B2 UE 109 i l'estructura de la rasa C UE 111. És força probable que es tracti, en realitat, de la mateixa estructura arqueològica. Tal com ja hem apuntat més amunt ens inclinem a pensar que, molt possiblement, es tracta del mur de tanca de l'hort de "Passapertot" que es va ubicar en aquest indret fins a la construcció de la Ciutadella.

Fase 2 – Aquesta fase estaria representada pel mur de la rasa A UE 103, els murs de la rasa C UE 112, UE 113 i UE 114 i el col·lector UE 115. Totes les estructures llevat d'aquesta darrera es poden relacionar amb l'edifici de l'estació de ferrocarril que es va ubicar en aquest indret abans de la construcció de l'actual Estació de França l'any 1929, mentre que el col·lector, que es pot datar d'un moment anterior a mitjan del segle XX, podria estar relacionat amb aquesta estació o l'actual.

9. LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

UE 100 – Paviment actual d'asfalt i la seva preparació de formigó. Cobria la UE 101

UE 101 – Estrat de formació contemporània, amb uns 80 cm de potència, que se situa per sota la UE 100 i cobreix les UE 102, 110, 116 i 118. Està retallat per la rasa UE 104.

UE 102 – Estrat documentat a la rasa o sondeig A, cobert per la UE 101 i que cobria directament l'estructura UE 106. A priori el material que vam poder observar als talls semblava que se situava cronològicament de principis del segle XVIII o posterior. Tot i així, ateses les característiques de la intervenció, no vam poder-ne recuperar material de forma fiable (per possibles contaminacions de l'estrat superior UE 101). Està retallat per la rasa UE 104.

UE 103 – Estructura: mur. Es tracta d'un mur d'uns 50 cm d'amplada i una potència conservada d'1,16 m amb una orientació aproximada NE-SO. Està construït mitjançant pedres irregulars lligades amb morter de calç. La seva cota superior se situa en els 5,47 m s.n.m. (a uns 58 cm de profunditat respecte al nivell de circulació actual) mentre que la seva cota inferior se situa en els 4,31 m s.n.m. A banda i banda del mur UE 103 era visible en el tall del sondeig la seva rasa de construcció (UE 104) i el seu farciment (UE 105) que no va proporcionar cap material arqueològic.

UE 104 – Rasa de construcció del mur UE 103. Retalla els estrats UE 101 i UE 102.

UE 105 – Farciment de la rasa UE 104. No va proporcionar material arqueològic.

UE 106 - Es tracta d'una estructura amb forma de plataforma, construïda amb pedres, algun fragment de maó i morter de calç de bona qualitat. L'amplada visible de l'estructura dins l'àrea oberta mitjançant el sondeig A ha estat de 9,7 m i la potència conservada arriba, com a mínim, a 1 m. Molt possiblement es tracta d'una plataforma de treball perquè la seva superfície no és el resultat d'una acció de destrucció sinó que presenta una regularitat que sembla indicar la seva utilització com a nivell de circulació. El costat NO de l'estructura està delimitat per un mur que presenta una cara vista construïda amb pedres irregulars i algun maó lligats amb morter de calç. Aquesta paret que actua de límit és possible que, en origen, fos més alta, atès que sembla estar escapçada al mateix nivell que el nivell de circulació esmentat. Pel costat SE, en canvi, el "mur" que actua de límit de l'estructura no presenta un acabat tan acurat. D'altra banda, cal esmentar que en un punt de la superfície de l'estructura UE 106 hem documentat la cantonada d'una cavitat construïda (UE 119), les parets de la qual formaven en aquest punt angle recte. La part superior de l'estructura UE 106 se situa a un 3,4 m s.n.m. i, per tant, a uns 2,60 m de profunditat respecte al paviment actual de l'aparcament. Pel que fa a la interpretació, ens remetem a l'explicació donada per a la rasa A.

UE 107 – Estrat que semblava adossar-se a l'estructura UE 106 (tot i que no podem descartar que estigués retallat per tal de construir-la). Va proporcionar alguns fragments de material que aporten una cronologia que se situa al voltant dels segles XV-XVI, tot i que precisament la poca quantitat del material recuperat ens fa ser molt prudents pel que fa a la datació d'aquest estrat, no sent descartable, per tant, que sigui posterior. Presentava una major homogeneïtat que l'estrat que el cobria, UE 102, amb una major compactació. Cobria directament l'estrat geològic UE 108.

UE 108 – Nivell geològic de la zona, caracteritzat per un estrat de sorra de platja que, en alguns punts, s'alternava amb algunes capes d'argila. La cota d'aquest estrat se situa, aproximadament, entre 1 i 2 m s.n.m. En alguns punts, però, no el vam poder detectar a la màxima profunditat de treball de la màquina (uns 5,5 m) per la qual cosa deduïm que presenta una forma ondulada en secció.

UE 109 - Mur construït amb pedres irregulars de mida petita lligades amb morter de calç. Té una orientació aproximada NO-SE i una amplada d'uns 65 cm. La seva cota superior conservada se situa en els 3,73 m s.n.m. (a uns 2,28 m de profunditat) i la seva cota inferior arriba als 2,93 m s.n.m. essent, per tant, la seva potència conservada d'uns 80 cm. Pel que fa a la seva interpretació pensem que és força probable que es tracti del mur que, durant el segle XVII i principis del segle XVIII tancava l'hort de "Passapertot", pel costat occidental, per separar-lo, d'aquesta manera, del carrer que baixava cap a la muralla. Sobre aquest mur es recolzava directament una canonada de formigó fora de servei. La rasa necessària per a ubicar-la va destruir l'estratigrafia que se situava per sobre de l'estructura UE 109. Per qüestions de seguretat, atenent a

la profunditat a la que va ésser localitzat, no va ser possible discernir si presentava rasa de construcció associada.

UE 110 – Estrat documentat a la rasa B2, a uns 13,8 m del seu extrem NO i la seva cota superior se situava en els 4,45 m s.n.m. (a uns 1,6 m de profunditat respecte al nivell de paviment actual). Contenia restes de cendra i material de rebuig d'un forn de pisa de reflex metàl·lic de finals del segle XVI o principis del XVII. Estava cobert per la UE 101 i cobria directament la UE 118.

UE 111 – Mur localitzat a la rasa C amb idèntiques característiques a les ja esmentades per al mur UE 109 de la rasa B2. De fet, el mur UE 111 presenta la mateixa alineació i pràcticament la mateixa cota de conservació que el que hem assenyalat com a UE 109 i, per tant, molt possiblement es tracta de la mateixa estructura, tot i que li hem atorgat número d'unitat estratigràfica diferent, atès que no n'hem pogut certificar visualment la seva continuïtat. Per qüestions de seguretat, atenent la profunditat a la que va ésser localitzat, no va ser possible discernir si presentava rasa de construcció associada. Estava cobert per la UE 117.

UE 112 – Mur localitzat a la rasa C, construït amb pedres i alguns maons amb morter de calç de bona qualitat com a aglutinant. La seva amplada era d'uns 1,05 m i la cota superior màxima conservada se situava en els 5,16 m s.n.m., aproximadament un metre per sota de la superfície actual de l'aparcament. La seva cota inferior era de 3,99 m s.n.m. essent, doncs, la potència conservada, d'1,17 m. Pel que fa a la interpretació, el relacionem, com a hipòtesi més probable, amb l'Estació de França existent abans de la que actualment podem veure, construïda l'any 1929.

UE 113 -Es tracta d'una estructura construïda amb maons lligats amb morter de calç parcialment escapçada, que identifiquem, molt possiblement, amb una claveguera. La seva cota superior se situa en els 4,95 m s.n.m. i la seva potència conservada no va més enllà dels 25 cm. L'orientació de l'estructura és, aproximadament, E-O. Molt possiblement va ésser parcialment destruïda en instal·lar un tub de formigó d'uns 40 cm de diàmetre en època contemporània. Presenta la mateixa alineació que l'estructura UE 112 i, per tant, molt possiblement hi està relacionada.

UE 114 – Mur construït amb pedres lligades amb morter de calç. La seva amplada és d'uns 60 cm. La seva cota superior era de 5,29 m s.n.m., uns 75 cm per sota la cota actual de l'aparcament. No va ser possible esbrinar la potència de l'estructura, si bé, no descartem que pugui ser similar a la de la UE 112. Pel que fa a la interpretació, ens remetem a la ja apuntada per a l'estructura UE 112, atès que presenta exactament la mateixa alineació.

UE 115 – Es tracta d'un col·lector d'època contemporània que seguia una direcció NO-SE. Presentava una amplada exterior d'uns 1,5 m. Les seves parets laterals estaven construïdes amb maons lligats amb ciment i la seva coberta era de volta de maó. La cota superior de la volta del col·lector se situava en els 5,18 m s.n.m., uns 80 cm per sota de la cota actual de l'aparcament de l'Estació de França. La cota inferior, tenint en compte el nivell de fonamentació de la seva solera, se situava en els 3,11 m s.n.m. Pel que fa a la seva interpretació, d'una banda, cal dir que sembla que és un col·lector que continua en ús i, pel que fa a la seva datació, és evident que se situa dins del segle XX. En aquest sentit, el fet que a les tapes del col·lector hi figurin les inicials de la companyia de ferrocarril MZA (Madrid-Zaragoza-Alicante) ens situa la seva construcció abans de l'1 de juliol de 1941, data en la qual aquesta companyia de ferrocarril va ésser nacionalitzada per Renfe.

UE 116 - Estrat contemporani de sauló ennegrit d'uns 12 cm de potència (entre aproximadament els 5,16 i els 5,28 m s.n.m.) documentat únicament al sondeig C. Estava cobert directament per l'estrat UE 101 i cobria l'estrat UE 117.

UE 117 - Estrat contemporani força heterogeni documentat a la rasa C per sota de l'estrat UE 116 i que cobria l'estrat UE 118. Amortitzava el mur UE 111.

UE 118 - Paquet d'estrats documentat a les rases B2 i C que contenia material ceràmic que podem situar en un ventall cronològic que va des de la segona meitat del segle XVI fins al segle XVII o principis del XVIII

UE 119 - Cavitat a la superfície de l'estructura UE 106 de la qual només es va poder documentar una cantonada de 90°, formada per murs de maons lligats amb morter de calç. No descartem que es tracti d'un contenidor, possiblement de gra, tot i que no podem apuntar més dades sense una excavació en extensió d'aquesta àrea.

UE 120 - Rasa contemporània documentada a la rasa B2 i efectuada per tal d'instal·lar una canonada de formigó. Talla la UE 101 i, possiblement, la UE 110. Està farcida per la UE 121.

UE 121 - Rebliment contemporani de la rasa UE 120 per a la instal·lació d'una canonada de formigó.

10. CONCLUSIONS

Els treballs de sondeig arqueològic efectuats al solar del passeig de Circumval·lació 8-14 i avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12 de Barcelona han permès documentar una sèrie d'estructures arqueològiques que podem agrupar en dues fases clarament diferenciades:

- Fase I.

La primera fase la situem cronològicament dins del segle XVII i arribaria fins a principis del segle XVIII, quan la construcció de la Ciutadella afectà d'una forma molt important aquesta àrea. Aquesta fase està representada per l'estructura UE 106, documentada al sondeig A, i pels murs UE 109 i 111, localitzats als sondeigs B2 i C, respectivament, i que, tal com ja hem apuntat, pensem que formen part d'un mateix mur, tot i que no ho hem pogut confirmar visualment.

Pel que fa a la interpretació de la funcionalitat d'aquestes estructures, en el cas de la UE 106, la relacionem amb una construcció de forma rectangular que hem pogut documentar a diverses planimetries originàries de finals del segle XVII i principis del segle XVIII.⁴⁸ No descartem, en aquest sentit, que es tracti dels nous pallols o magatzems de gra que sabem es varen començar a construir a finals del segle XVII en aquest sector de la ciutat i que, a causa de la Guerra de Successió, no es varen arribar a finalitzar.⁴⁹ Altres activitats documentades a la zona cap el 1635,⁵⁰ són l'estirament de bacallà i l'assecatge de sal grossa.

⁴⁸ Sanpere, S. (1890), plànols que se situen entre les pàgines 82 i 83, 116 i 117, 122 i 123, 146 i 147 i 160 i 161.

⁴⁹ Garcia, A. (2007), pàg. 43; Perelló, A.M. (1996), pàg. 304.

⁵⁰ Sanpere, S. (1890), plànol que se situa entre les pàgines 116 i 117.

En el cas de les estructures UE 109 i UE 111, atenent la superposició de la seva topografia amb un plànol de la zona del segle XVII i amb part de les localitzades a la intervenció que vam dirigir al passeig de la Circumval·lació 1B, pensem que és molt probable que pertanyin al mur de tanca d'un hort que se situava en aquest indret fins als inicis del segle XVIII, concretament a l'hort conegut amb el nom de "Passapertot". Cal apuntar que, tot i que en un primer moment pensàvem que era molt probable que les UE 109 i UE 111 formessin part del mur que limitava el camí cobert de la Ciutadella, la superposició de la planimetria d'aquesta fortalesa, sumada a la ja esmentada del plànol del segle XVII, semblen desmentir aquesta hipòtesi.

Fase II

Aquesta segona fase la situem cronològicament entre finals del segle XIX i poc més del primer quart del segle XX. Està representada per les estructures UE 103, de la rasa A, i UE 112, 113, 114 i 115 de la rasa C.

Pel que fa a la interpretació de les UE 112, 113 i 114 pensem que és molt probable que pertanyin a l'antiga estació de ferrocarril que es va situar en aquest indret fins a la construcció de l'actual Estació de França, l'any 1929. Cal tenir en compte, en aquest sentit, que si bé la primera estació de la línia de Mataró es va situar aproximadament allà on avui es troba el carrer d'Ocata, des de finals del segle XIX l'estació de ferrocarril apareix representada a les planimetries de la zona en el sector on hem dut a terme la present intervenció arqueològica.

Pel que fa a l'estructura UE 115 és un col·lector, encara en funcionament, que, si bé òbviament no formaria part pròpiament de l'estació, sí que pensem que hi estava relacionat.

Finalment, el nivell geològic de sorres hem constatat que se situa aproximadament entre 1 i 2 m s.n.m., en alguns punts, però, la seva cota és inferior i no es va poder esbrinar en assolir la màquina retroexcavadora la seva profunditat màxima de treball. Aquest fet, molt possiblement, ens està indicant que aquest estrat presenta ondulacions en secció. Les cotes del substrat geològic ens indiquen, alhora, que la potència arqueològica del solar se situa, en general, al voltant dels quatre metres de profunditat respecte de la rasant del paviment de l'aparcament.

En conclusió, pensem que la informació obtinguda mitjançant la present fase de sondeigs ens indica que molt possiblement aquesta àrea es va utilitzar com a zona d'explotació hortícola, si més no, si prenem com a font fiable les planimetries del segle XVII consultades. A banda d'aquest ús, però, hi ha d'altres indicis que ens han fet pensar en la utilització de la zona oest per a activitats industrials com possiblement l'assecatge de bacallà i de sal grossa, que ja hem esmentat més amunt. En tot cas, la zona que ocupa actualment el solar de l'aparcament de l'Estació de França no va estar inclosa dins de la trama urbanitzada de la ciutat dels segles XVI a XVIII.

11. BIBLIOGRAFIA

AD (1982), Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 8, el Barcelonès i el Baix Llobregat. Barcelona.

ARTIGUES, P. L., i FERNÁNDEZ, A. (inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica en "L'Antic Mercat del Born" de Barcelona. Fechas de la intervenció: noviembre de 2001 – abril de 2002. 13 de novembre de 2002.

CASTILLO, R. J. (Inèdit), Memòria científica de la Intervenció arqueològica al C/ Circumval·lació, 1B. Barcelona (el Barcelonès), del 2 al 12 de gener de 2006. Codi M.H.C.B. 315/05. Mataró, gener de 2006.

GALERA, M., ROCA, F., TARRAGÓ, S. (1982), *Atlas de Barcelona. Segles XVI-XX*. Barcelona.

GARCÍA, A., GUÀRDIA, M. (1986), *Espai i Societat a la Barcelona preindustrial*. Barcelona.

GARCIA, A., (2007), "Espais urbans de la gent de mar: Barcelona segles XIV a XVIII". *Drassana*, 15, pp. 36-53.

GEA, M. (Inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica al Passeig Pujades, 10-20, passeig Picasso, 7-21 (Parc de la Ciutadella). Del 17 d'Octubre de 2005 al 20 de maig de 2006. Mataró. Desembre de 2006.

MARÍ, L. (Inèdit), Memòria de la prospecció Geofísica per radar en el Pla de Palau i Passeig d'Isabel II, a Barcelona. 3, 4, 5 i 10 de juliol de 2001. Barcelona, setembre de 2001.

MARTÍN, A. (Inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica al Passeig Pujades núm. 1 de Ciutat Vella – Barcelona. Novembre – desembre de 1995.

MIRÓ, C. (2005), "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (setembre 2003 - desembre 2004)". *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, 01, pàg. 146-147. Barcelona.

MORALES GARCIA, F. (Inèdit), Memòria científica de la intervenció arqueològica efectuada al C/ Picasso, 7-21 / Jardins de Fontserè i Mestre (Parc de la Ciutadella), Barcelona (Barcelonès), del 14 de març a l' 1 d'abril de 2005. Codi M.H.C.B. 073/05. Mataró, abril de 2005.

MUÑOZ, A., CATÀ, J. (2005), *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*. Madrid.

PASTOR, I. (Inèdit), Projecte d'Intervenció Arqueològica subsidiària de la construcció de la Biblioteca Central de Barcelona. Sondejos informatius aparcament Estació de França. Barcelona, agost de 2008.

PUJADES, J. (2006), "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (any 2005)". *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, època II, 02, pàg. 153-171. Barcelona.

PUJADES, J. (2007), "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (any 2006)". *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, època II, 03, pàg. 183-213.

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

RÍO, M. (Inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica preventiva (control arqueològic) efectuada a dos solars del passeig Picasso (Barcelona), juliol de 2002. Codi M.H.C.B. 81/02. Barcelona, agost de 2002.

SALAZAR, N. (Inèdit), Memòria del seguiment arqueològic al Passeig Picasso, 24-30 (Barcelona). Codi M.H.C.B. 056/03. Barcelona, desembre de 2003.

SANPERE, S. (1890), *Rodalía de Corbera*. Barcelona

SANPERE, S. (1911), *Los terrenos de la Ciudadela*. Barcelona.

SANTANACH, L. (Inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica al passeig de Curcumval·lació, 8-14 – Estació de França (Barcelona, el Barcelonès), d'octubre de 2006 a maig de 2007, codi M.H.C.B. 126/06. Mataró, febrer de 2008.

SUAU, L. (Inèdit), Memòria de la intervenció arqueològica a l'Estació de França (Barcelona), agost de 2003. Codi M.H.C.B. 102/03. Barcelona, setembre de 2003.

SUREDA, J. (2005), *El Palau del Parlament*. Barcelona.

TRAVESET, A. (Inèdit), Memòria conjunta tècnica de les intervencions següents: C/ Pujades i C/ Wellington; entorn del Parc de la Ciutadella; C/ Almogàvers i passeig Lluís Companys. Codi M.H.C.B. 09/02. Barcelona, novembre de 2003.

VILARDELL, A. (Inèdit), Memòria de la recerca arqueològica preventiva a l'Avinguda del Marquès de l'Argentera, 9 (Barcelona). Codi M.H.C.B. 002/03. Barcelona, 2003.

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

Direcció General del Patrimoni Cultural

Expedient R/N 470 K121-B sobre l'autorització per a 2008 de la intervenció preventiva a: Passeig de Circumval·lació, 8-14 i a l'avinguda Marquès d'Argentera, 6-12 de Barcelona (Barcelonès), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Fets

1. El dia 8 d'octubre de 2008 (registre d'entrada núm. 001511), els senyors Ferran Puig i Verdaguer, director del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, i Xavier Valls i Serra, director general de FOMENT DE CIUTAT VELLA van presentar una petició per realitzar una intervenció arqueològica als solars afectats pel "Projecte de construcció de la Biblioteca Central de Barcelona".
2. El dia 9 d'octubre de 2008 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va emetre informe favorable a l'esmentada sol·licitud.

Motivació

Execució del "Projecte de construcció de la Biblioteca Central de Barcelona" al Passeig de Circumval·lació, 8-14 i a l'avinguda Marquès d'Argentera, 6-12 (Barcelona, Barcelonès), en una àrea protegida pel planejament municipal.

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).

Resolució

Per tot això, resolc:

- 1: **Autoritzar** la realització d'una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció: Passeig de Circumval·lació, 8-14 i avinguda Marquès d'Argentera, 6-12 (Barcelona, Barcelonès).

Persona o institució autoritzada: Xavier Valls i Serra, director general de FOMENT DE CIUTAT VELLA.

Direcció de la intervenció arqueològica: Miquel Gea Bullich (ACTIUM, SL).

Activitat autoritzada: excavació i control arqueològics.

Direcció General del Patrimoni Cultural

Termini de realització de la intervenció: del 13 d'octubre al 15 de novembre de 2008.
Lloc de dipòsit provisional de les restes: Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

La intervenció arqueològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient.

2: Notificar aquesta resolució, tal i com disposa l'article 5.2 del Decret 78/2002, simultàniament a l'ajuntament del municipi afectat i a la persona interessada, amb l'avertiment que:

- Els particulars poden interposar recurs d'alçada contra aquesta resolució davant l'òrgan que l'ha dictat o davant del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, en el termini d'un mes a comptar des de l'endemà de la recepció de la notificació, d'acord amb l'article 107 en relació amb els articles 114 i 115 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, sens perjudici que es pugui interposar altre recurs que sigui considerat convenient.
- Les administracions públiques podran interposar, d'acord amb el que determina l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa, recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar des de la notificació. Potestativament, dins el mateix termini, també podran efectuar el requeriment previ que determina el precepte legal abans esmentat.

Barcelona, 10 d'octubre de 2008

Josep M. Carreté Nadal
Director general del Patrimoni Cultural

Resolució signada pel Director General del Patrimoni Cultural. Aquest document només es vàlid a efectes de comunicació

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 1. Vista parcial de l'aparcament on s'han dut a terme els sondeigs

FOTO 2. Treballs destinats a tallar el paviment al sondeig o rasa A

FOTO 3. Màquina retroexcavadora picant el paviment al sondeig A

FOTO 4. Vista general del sondeig A

FOTO 5. Localització de l'extrem SE de l'estructura UE 106

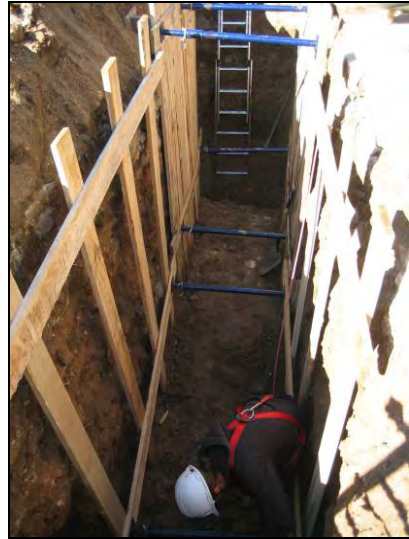

FOTO 6. Sondeig A parcialment apuntalat per tal de poder documentar parcialment l'estructura UE 106

FOTO 7. Extrem NO de l'estructura UE 106

FOTO 8. Feines d'apuntament destinades a documentar l'extrem SE de l'estructura UE 106

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

*FOTO 9. Extrem SE de l'estructura UE 106.
Al fons de la part vista de l'estructura
podem apreciar l'inici de la cavitat UE 119*

*FOTO 10. Cobriment amb geotèxtil
de l'estructura UE 106 abans de tornar a
reblir el sondeig A*

FOTO 11. Compactació del rebliment del sondeig A

*FOTO 12. Aportació de material per tal
de reblir el sondeig A*

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 13. Repavimentació de la zona afectada pel sondeig A

FOTO 14. Màquina retroexcavadora picant el paviment per tal d'efectuar el sondeig B1

FOTO 15. Repintat de línies a la zona del sondeig A

FOTO 16. Accés del dipòsit d'aigua localitzat durant la intervenció

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

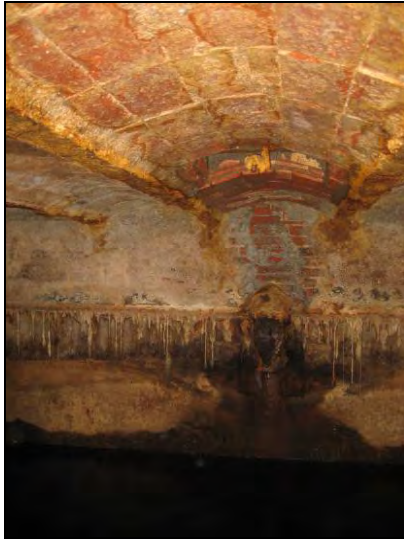

FOTO 17. Vista de l'interior del dipòsit d'aigua localitzat durant la intervenció

FOTO 18. Un dels accessos al col·lector localitzat durant la intervenció

FOTO 19. Vista de l'interior del col·lector localitzat durant la intervenció

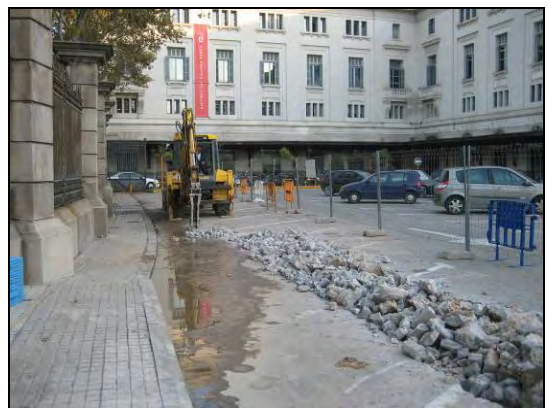

FOTO 20. Màquina retroexcavadora picant el paviment per tal d'efectuar el sondeig B2

*FOTO 21. Vista parcial del sondeig B2. ç
A la dreta podem observar la paret del
col·lector UE 115*

*FOTO 22. Localització de l'estructura
UE 109 al sondeig B2, a sobre podem
veure el tub de formigó que s'hi recolzava*

*FOTO 23. Apuntament parcial del
sondeig B2 per tal de poder documentar
l'estructura UE 109*

FOTO 24. Vista zenital de l'estructura UE 109

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 25. Repavimentació del sector afectat pel sondeig A

FOTO 26. Vista zenital de les estructures UE 112 (a l'esquerra) i UE 113 (a la dreta) al sondeig C

FOTO 27. Vista zenital de l'estructura UE 114 al sondeig C

FOTO 28. Vista de l'estructura UE 114 al sondeig C

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

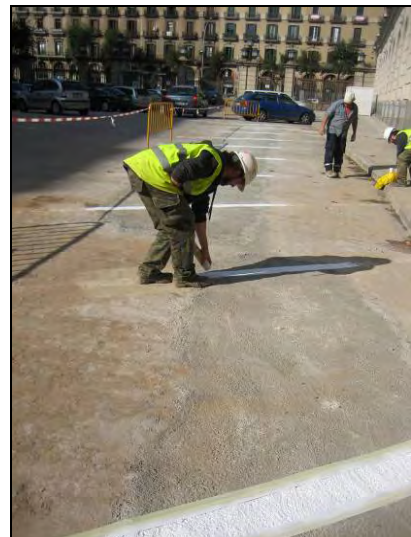
*FOTO 29. Vista general del sondeig C.
En primer terme podem veure l'estructura
UE 111*

*FOTO 30. Protecció / senyalització de les
estructures del sondeig C abans de cobrir-les*

*FOTO 31. Compactació del rebliment
del sondeig C*

*FOTO 32. Repintat de les línies de
pàrquing a la zona afectada pels sondejos
B1 i B2*

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 33. Zona afectada pels sondejors B2 i C i un cop repavimentada

FOTO 34. Repintat de línies d'aparcament

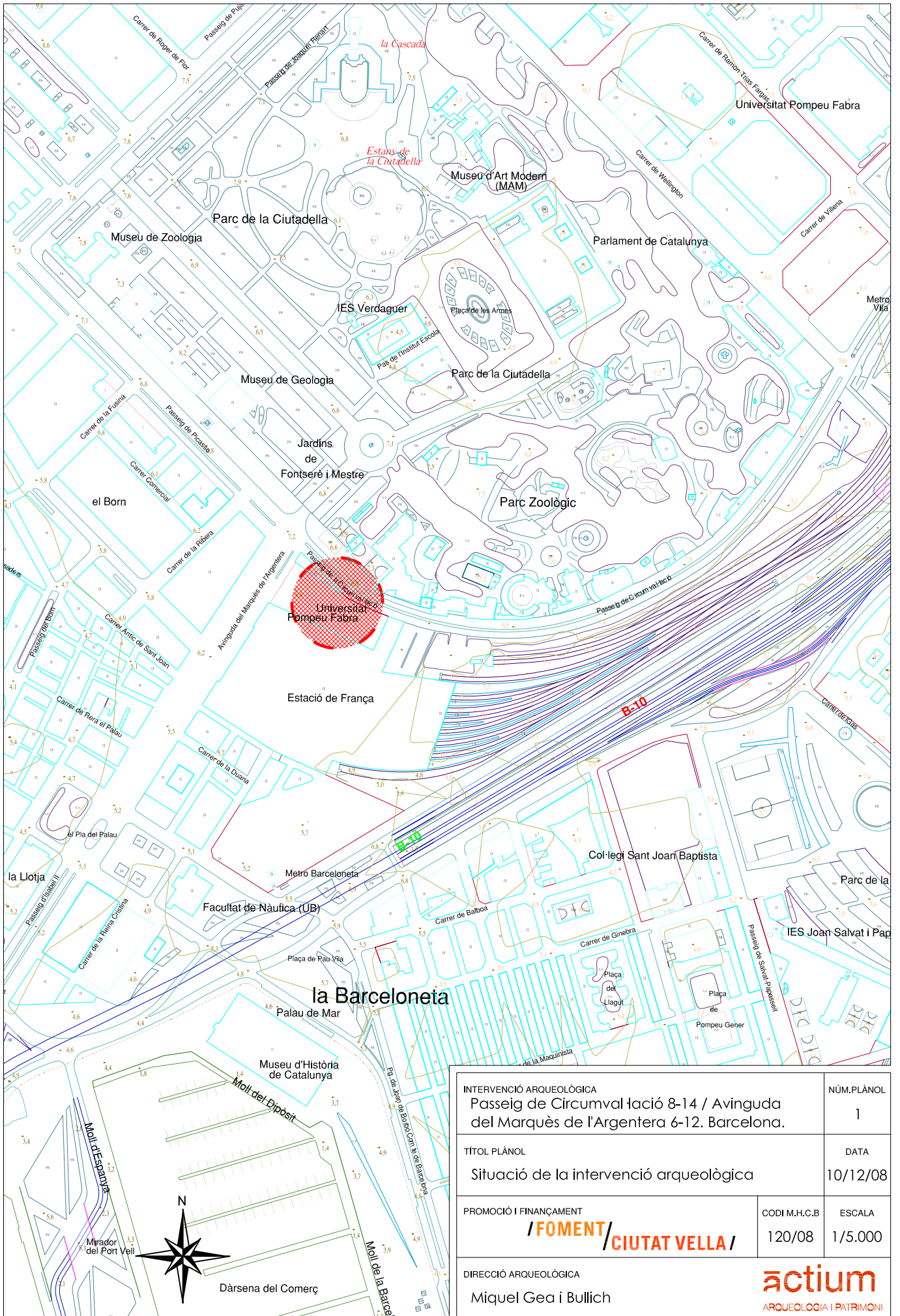
FOTO 35. Repintat de senyalització d'aparcament

Intervenció arqueològica

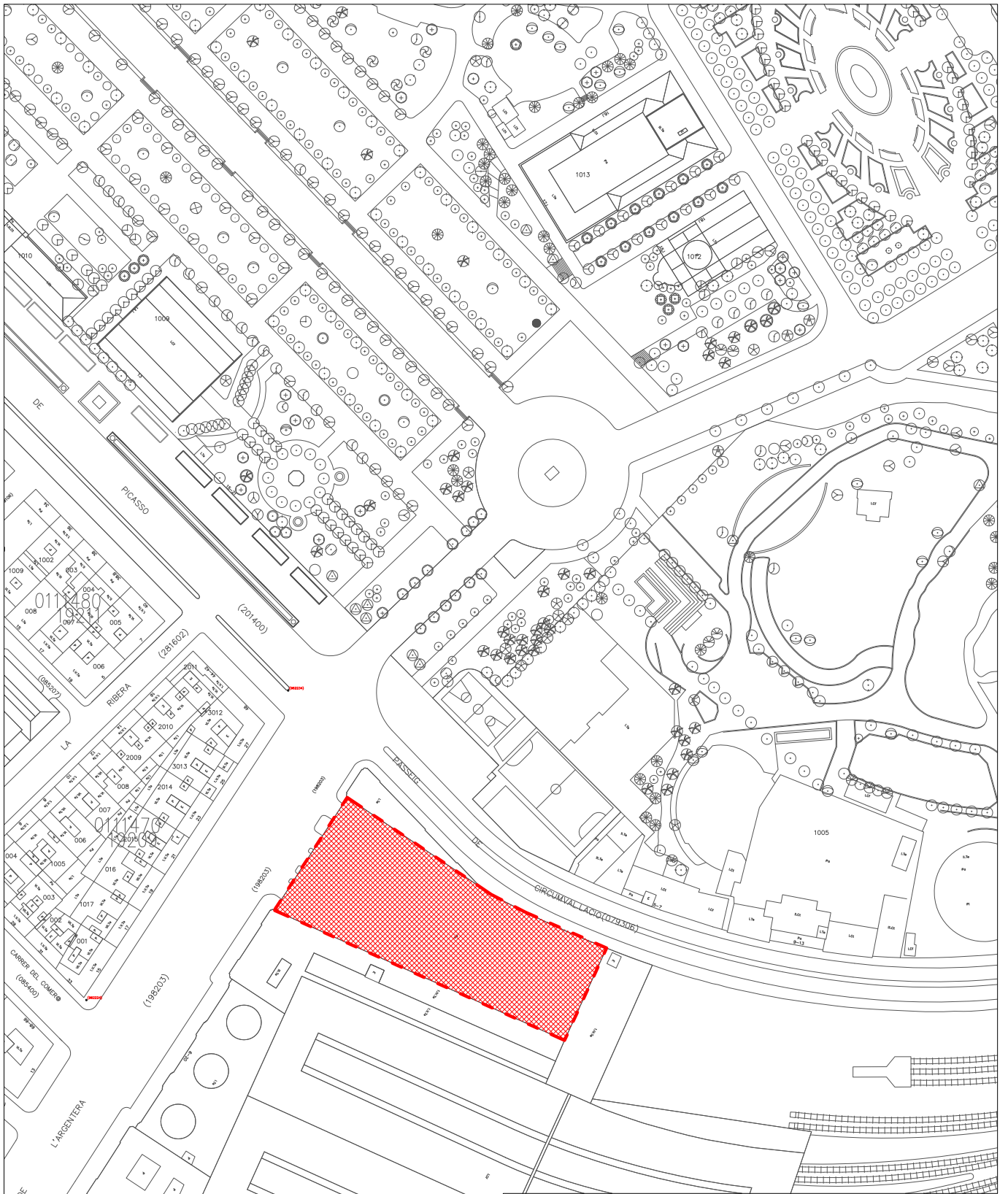
Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

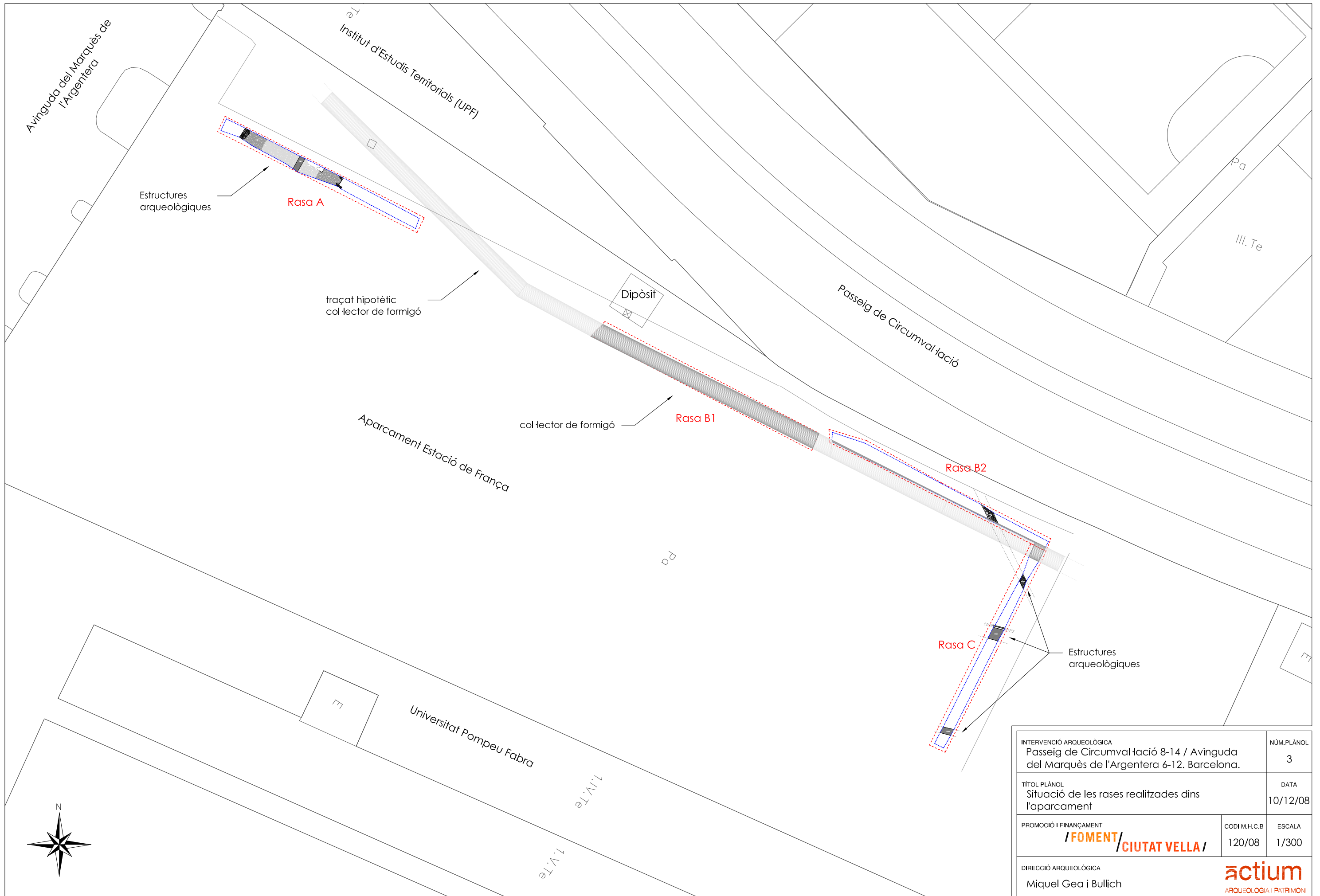
ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

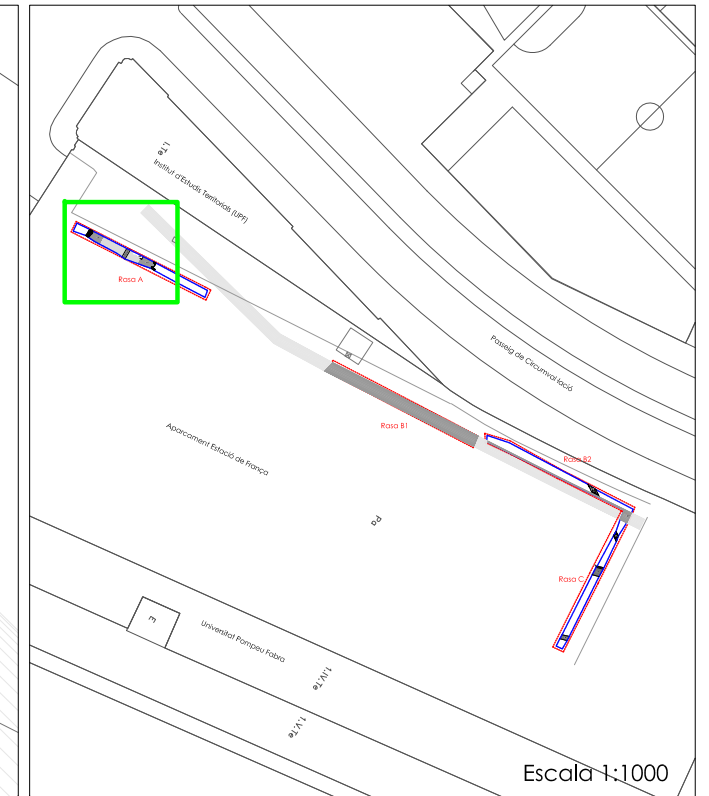
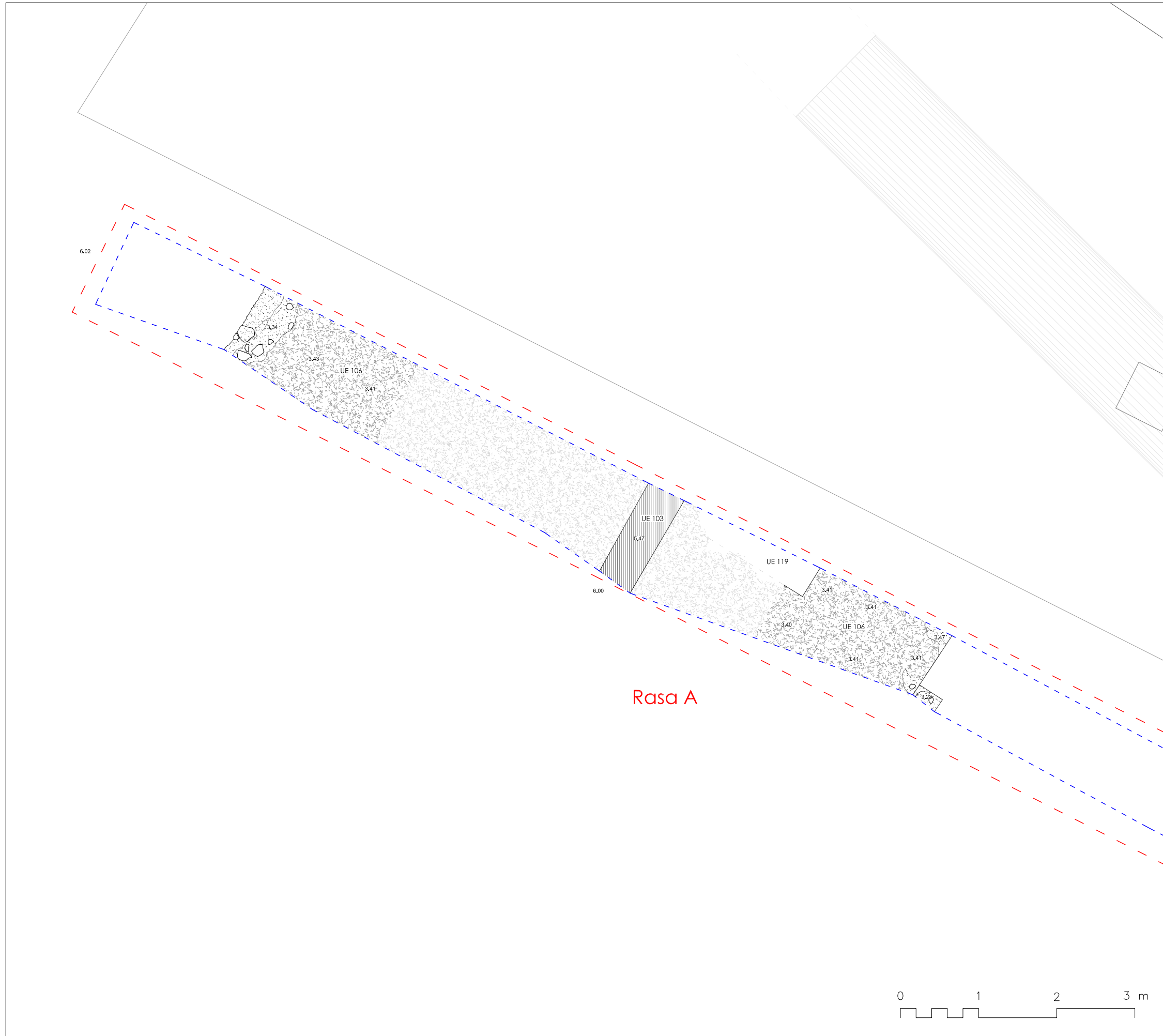
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL	1
TÍTOL PLÀNOL Situació de la intervenció arqueològica		DATA	10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA /		CODI M.H.C.B	ESCALA
		120/08	1/5.000
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 2	
TÍTOL PLÀNOL Situació de la intervenció arqueològica		DATA 10/12/08	
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT /FOMENT/ CIUTAT VELLA/		CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/2.000
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich			

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM. PLÀNOL 3
TÍTOL PLÀNOL Situació de les rases realitzades dins l'aparcament		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/300
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

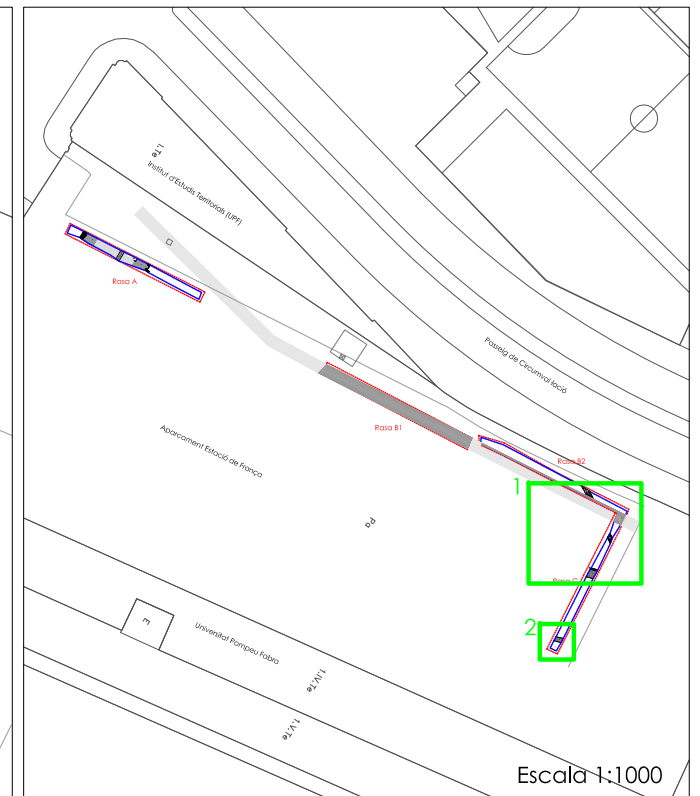
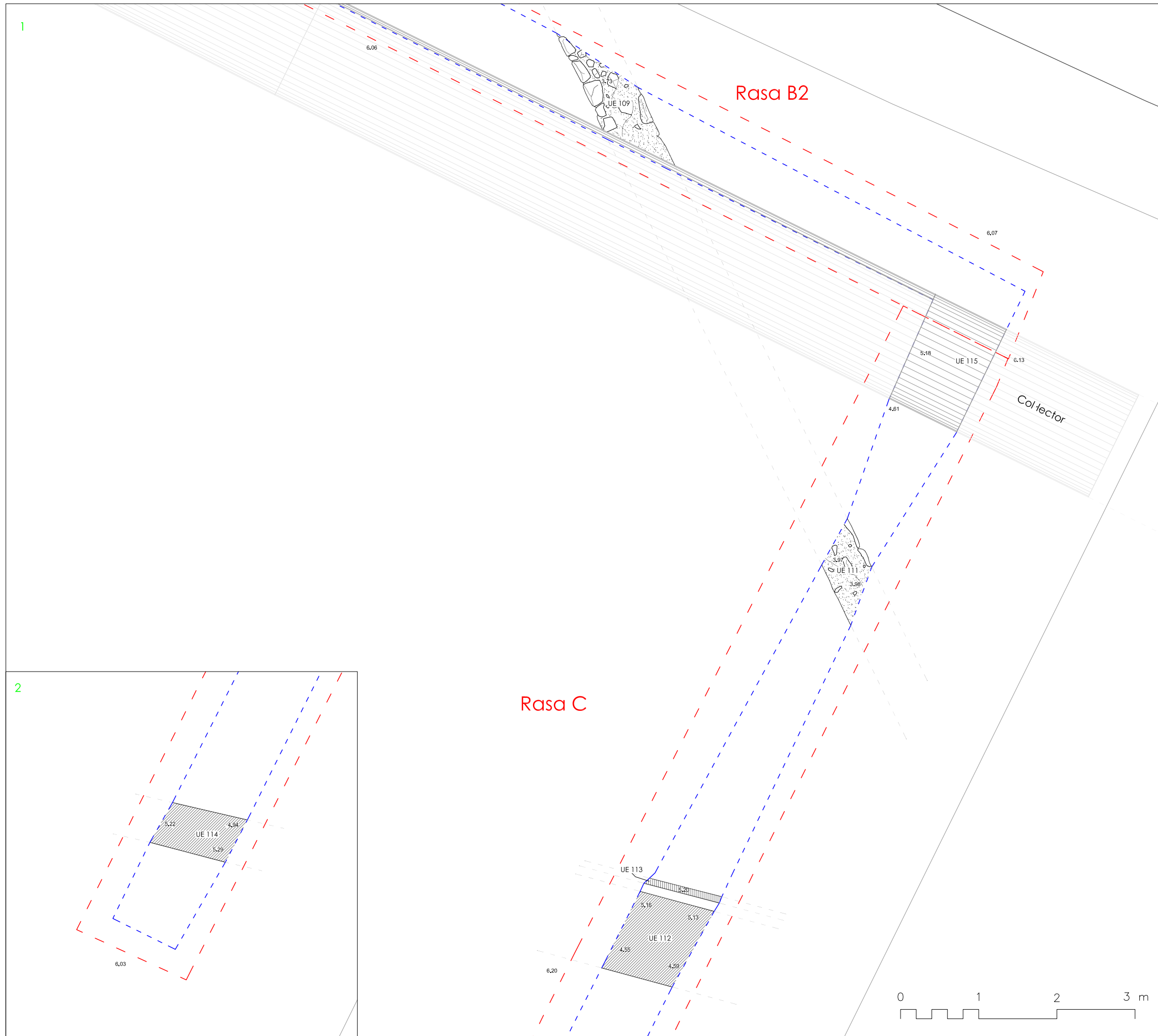

LLEENDA GRÀFICA

- Límit d'excavació arqueològica
- Límit rasa
- Projecció hipotètica
- Estructures arqueològiques
- Paviment de morter
- Estructura-mur d'època contemporània
- UE 410 Unitats Estratigràfiques
- Cotes Altimètriques absolutes
- Col·lector / Tub de Formigó
- Projecció hipotètica del paviment
- Projecció hipotètica

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 4
TÍTOL PLÀNOL Planta de les restes arqueològiques documentades a la Rasa A		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT / FOMENT / CIUTAT VELLA /	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/50
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

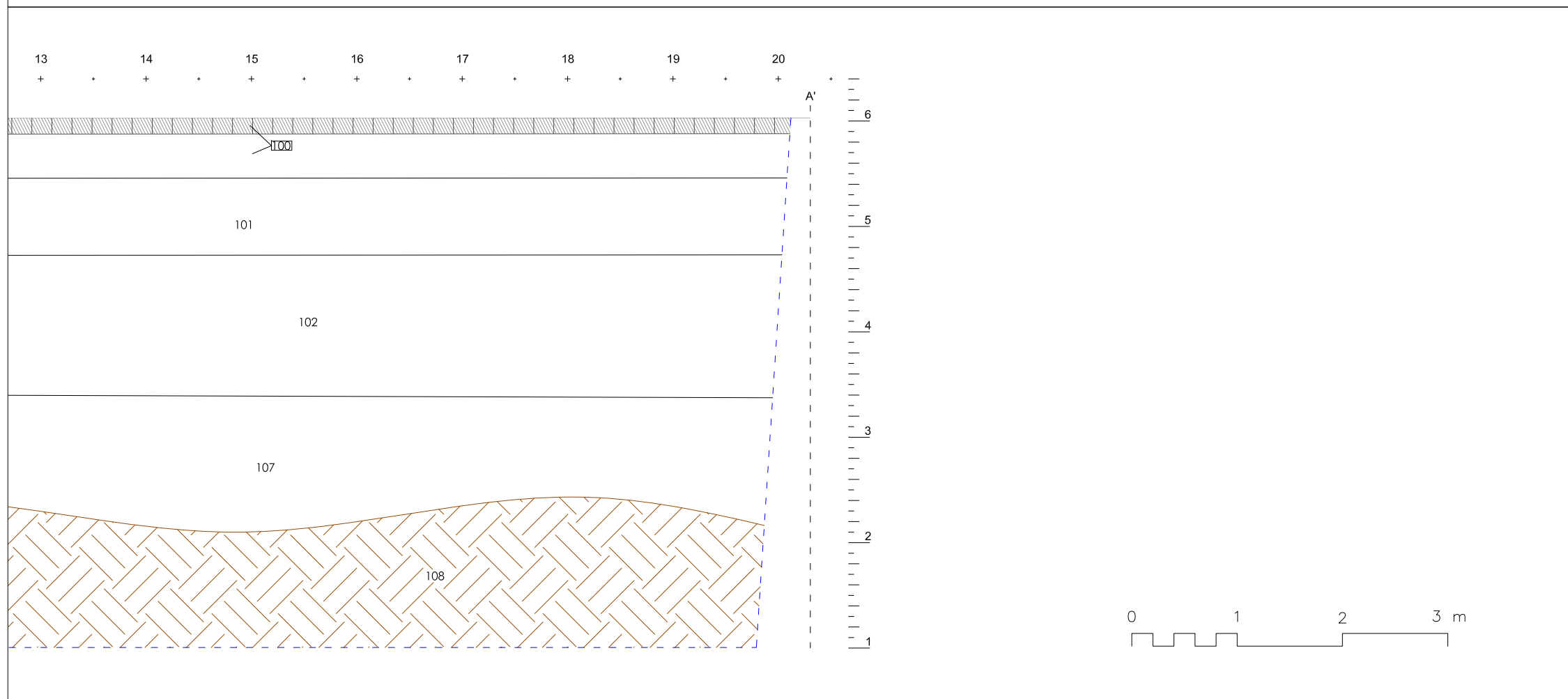
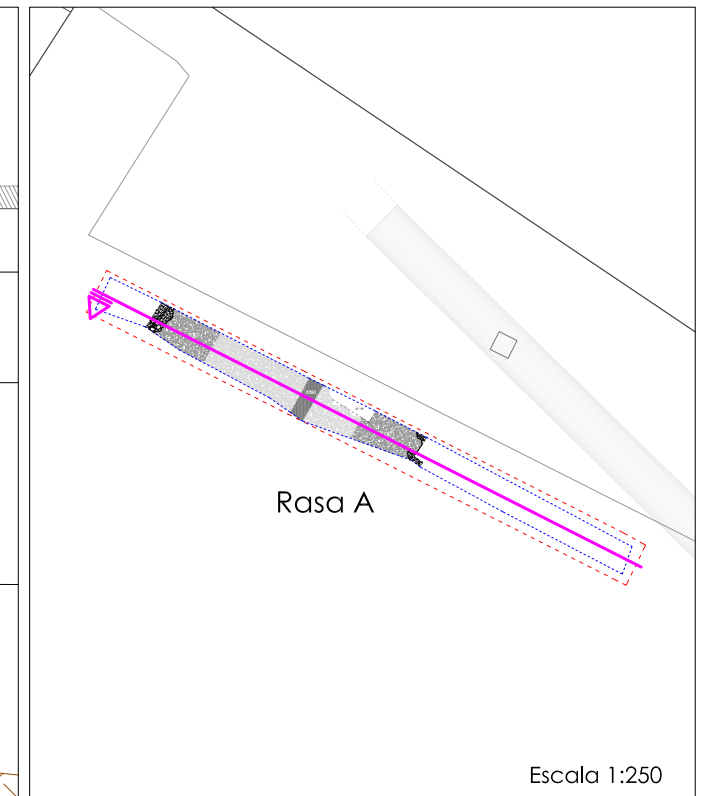
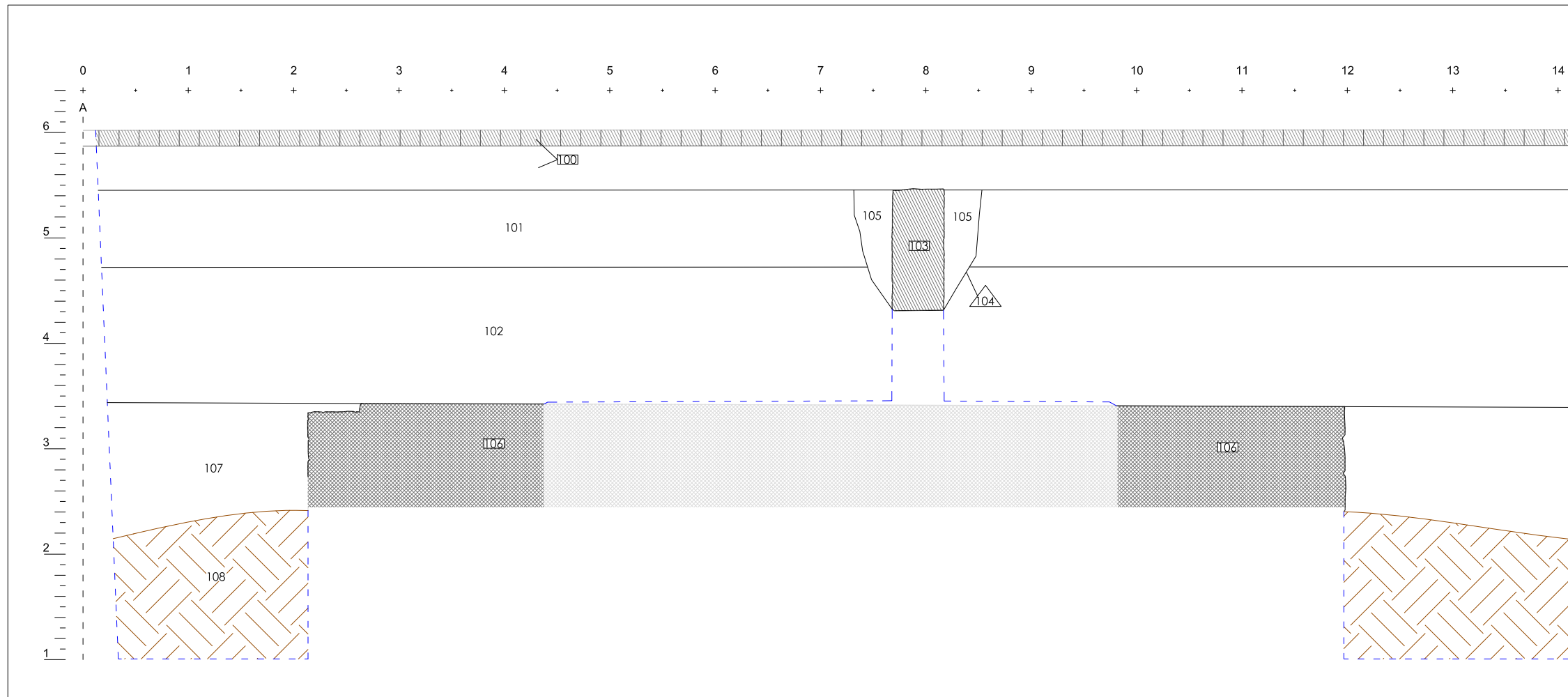

LLEENDA GRÀFICA

- Límit d'excavació arqueològica
- Límit rassa
- Projecció hipotètica
- Estructures arqueològiques
- Paviment de morter
- Projecció hipotètica del paviment
- Estructura-mur d'època contemporània
- UE 410 Unitats Estratigràfiques
- 3.48 Cotes Altimètriques absolutes
- Col·lector / Tub de Formigó
- Projecció hipotètica

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 5
TÍTOL PLÀNOL Planta de les restes arqueològiques documentades a la Rassa B2 i C		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT/CIUTAT VELLA/	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/50
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

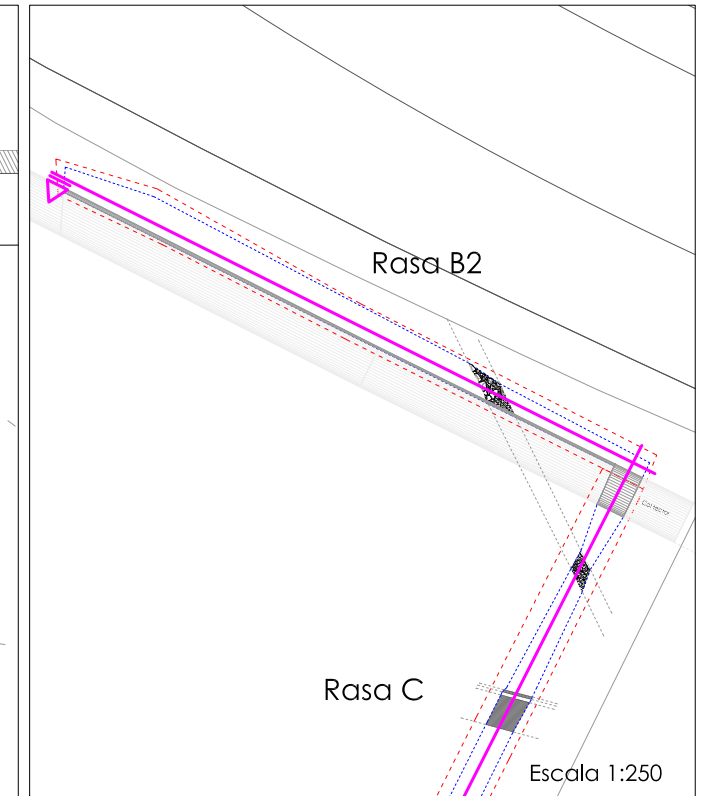
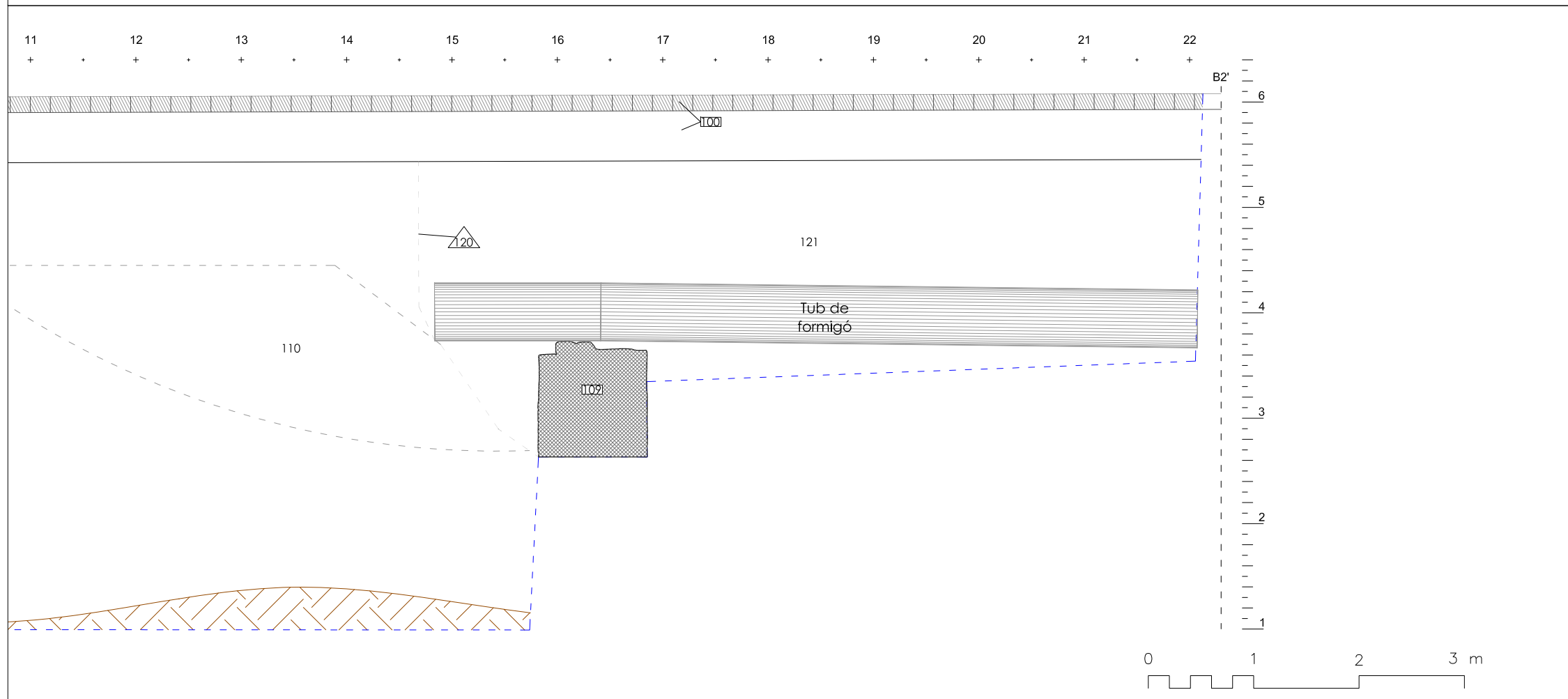
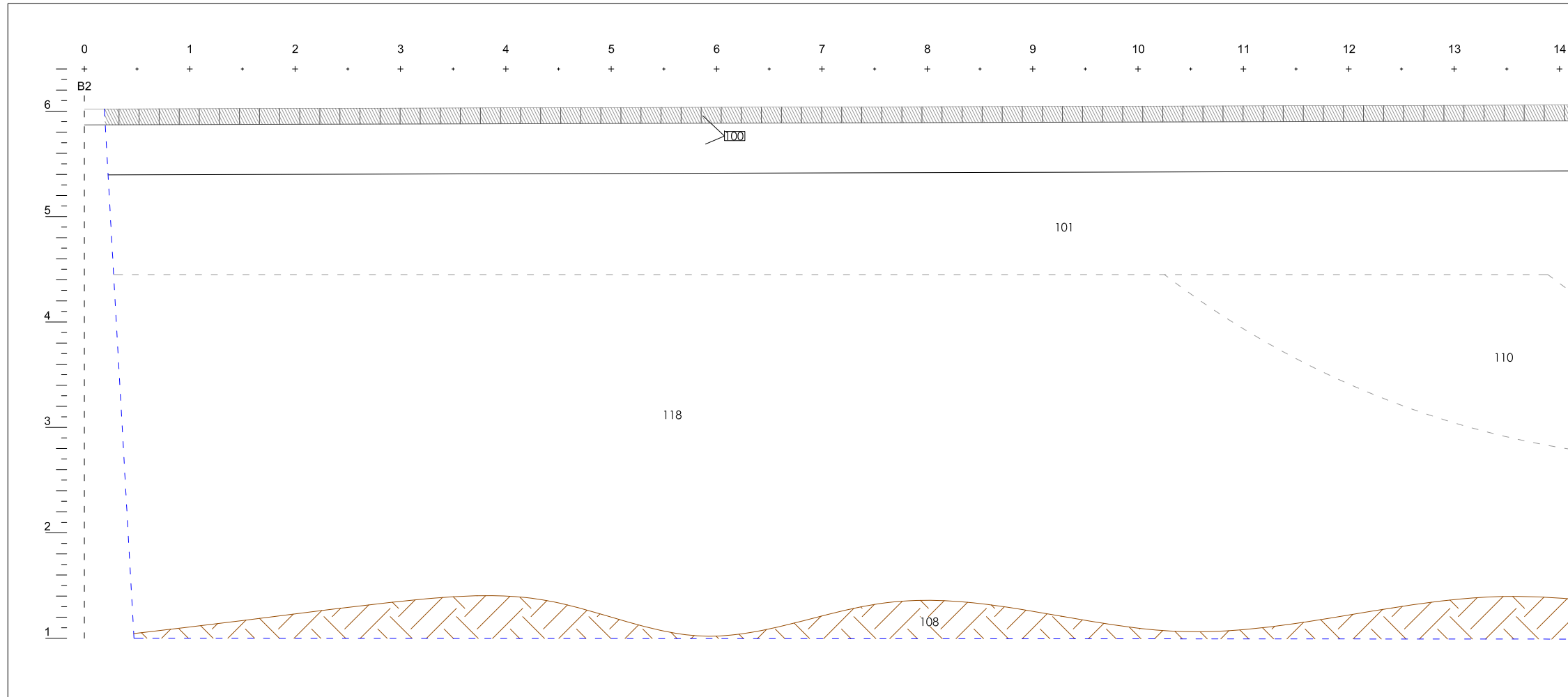

LLEENDA GRÀFICA

- Límit d'excavació arqueològica
- Límit rasa
- Projecció hipotètica
- Llambordes
- Estructura-mur d'època contemporània
- Estructura d'època moderna
- Projecció hipotètica
- Unitats Estratigràfiques Positives - Estrats
- Unitats Estratigràfiques Negatives
- Unitats Estratigràfiques Positives - Elements

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 6
TÍTOL PLÀNOL Secció longitudinal Rasa A		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA /	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/50
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

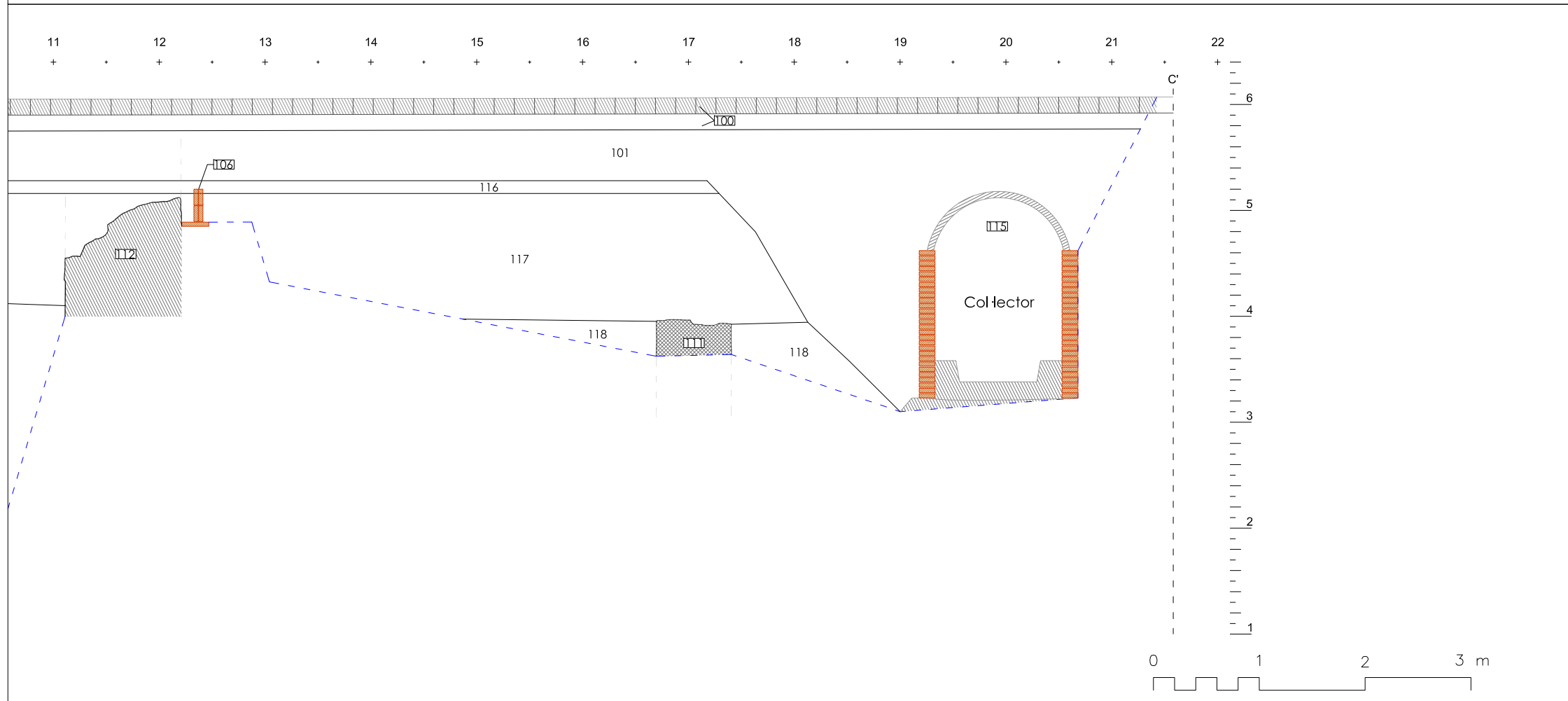
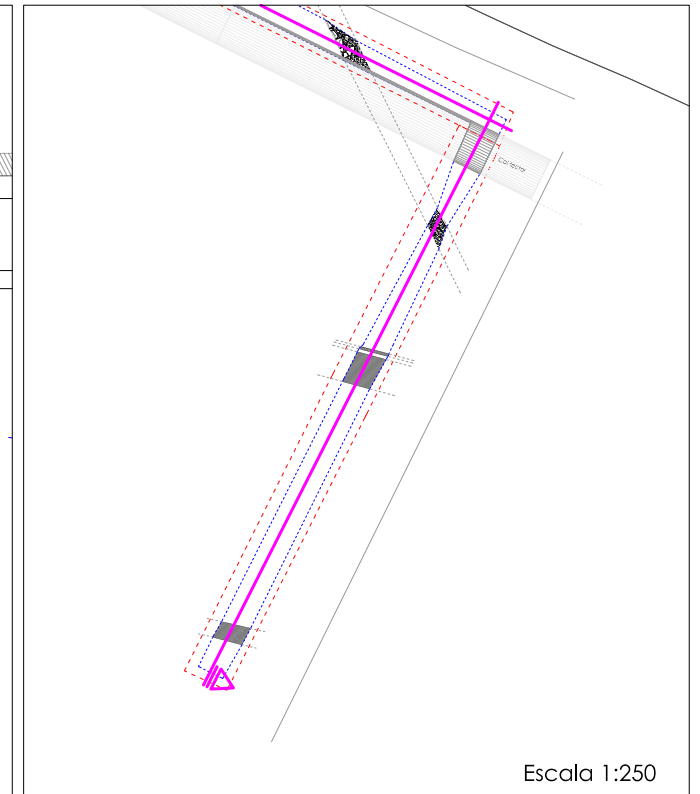
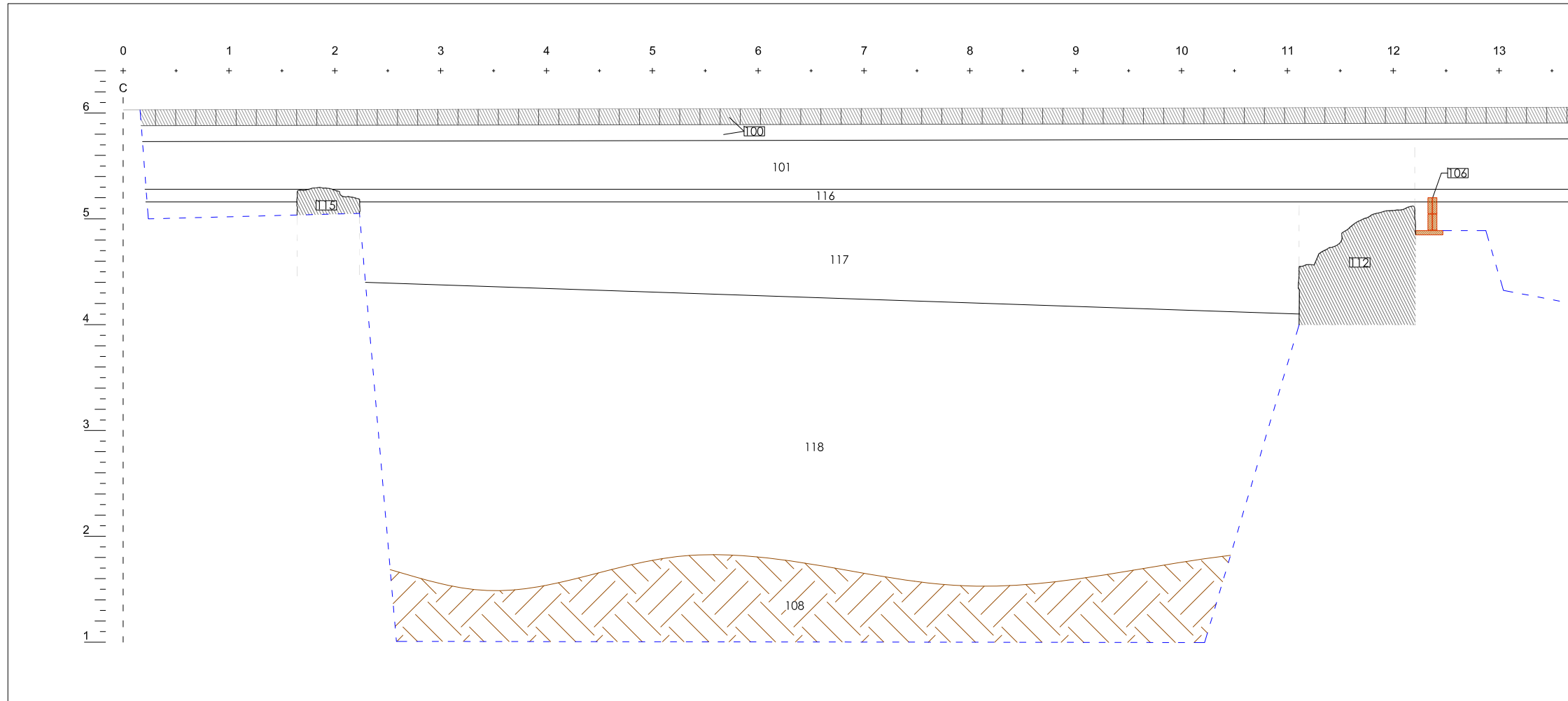

LLEGGENDA GRÀFICA

- Límit d'excavació arqueològica
- Límit rasa
- Projecció hipotètica
- Llambordes
- Tub de Formigó
- Estructura d'època moderna
- Unitats Estratigràfiques Positives - Estrats
- Unitats Estratigràfiques Negatives
- Unitats Estratigràfiques Positives - Elements

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 7
TÍTOL PLÀNOL Secció longitudinal Rasa B2		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA /	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/50
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

LLEGGENDA GRÀFICA

- Límit d'excavació arqueològica
- Límit rasa
- Projecció hipotètica
- Llambordes
- Estructura-mur d'època contemporània
- Estructura d'època moderna
- Unitats Estratigràfiques Positives - Estrats
- Unitats Estratigràfiques Negatives
- Unitats Estratigràfiques Positives - Elements

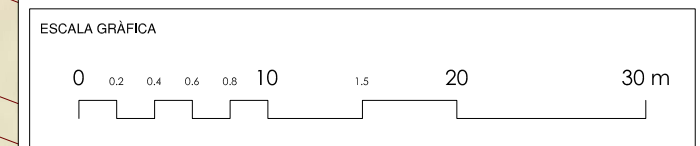
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 8
TÍTOL PLÀNOL Secció longitudinal Rasa C		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA /	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/50
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		actium ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

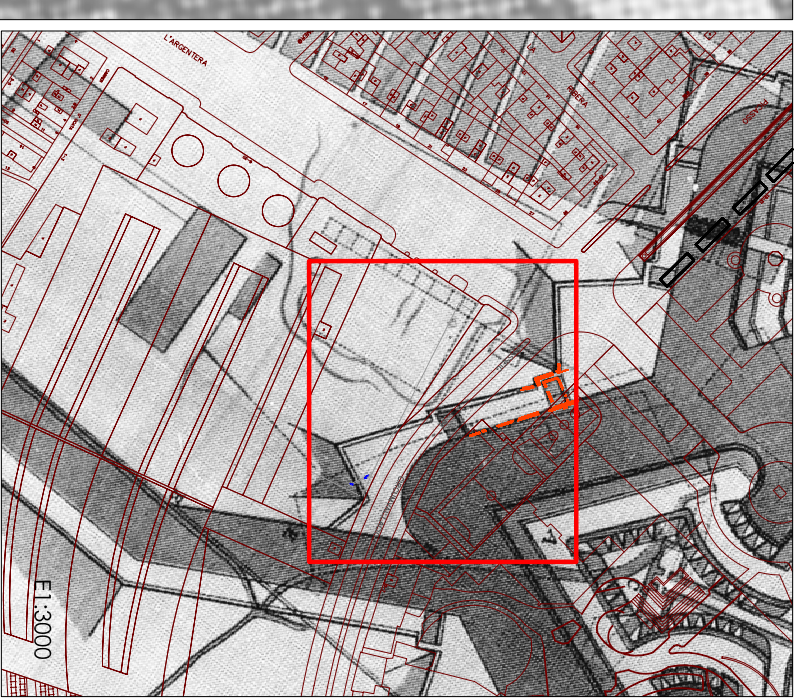
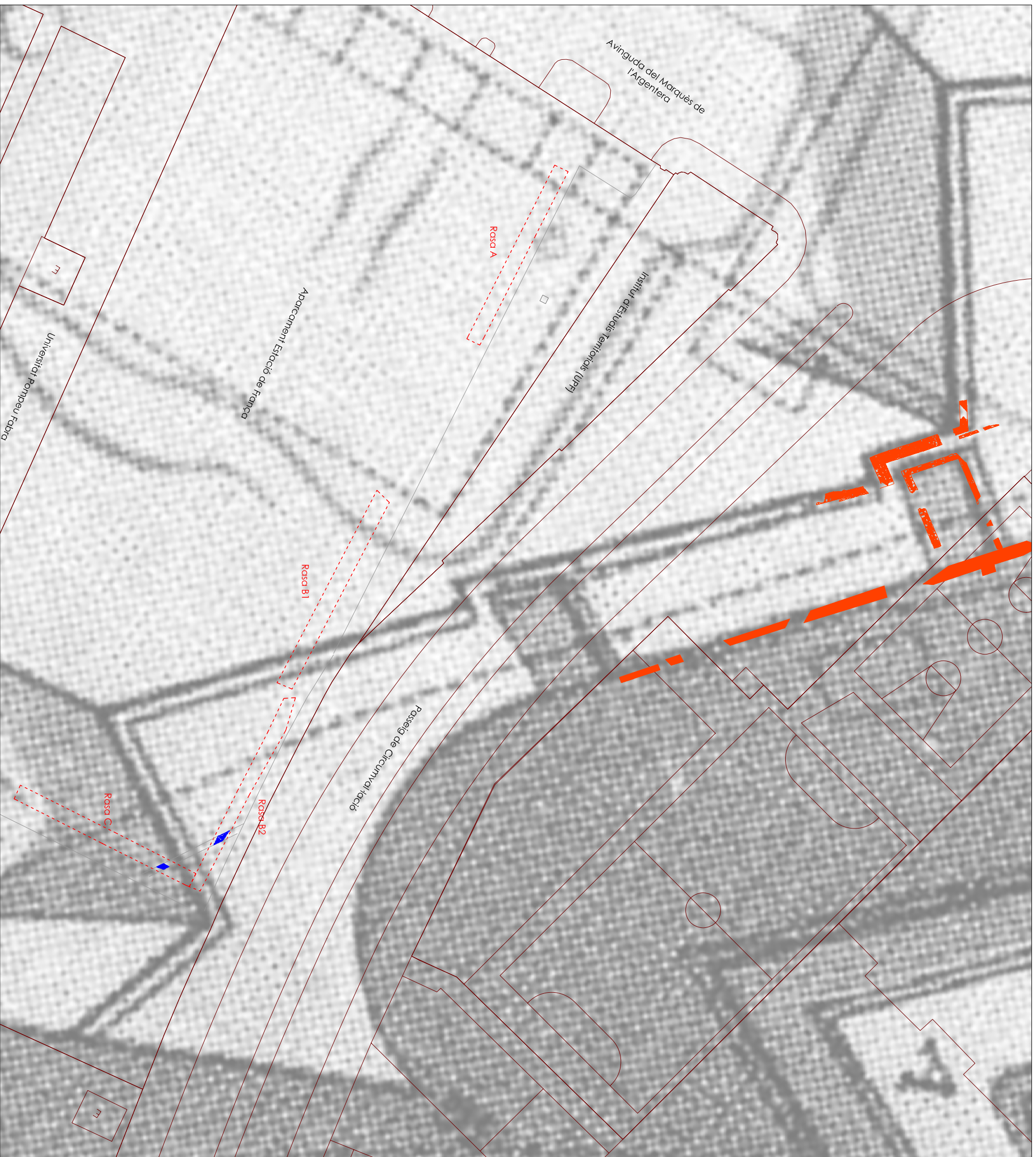
LLEGENDA GRÀFICA

- Plànol de la zona al segle XVII, publicat per Sanpere i Miquel l'any 1890
- Base topogràfica de Ciutat Vella any 1995
- Restes arqueològiques documentades d'època moderna
- Restes arqueològiques d'època moderna documentades durant la intervenció Passeig Circumval·lació, 1B
- Rases arqueològiques realitzades

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12. Barcelona.		NÚM.PLÀNOL 9
TÍTOL PLÀNOL Superposició de les restes d'època moderna amb el plànol del segle XVII		DATA 10/12/08
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT FOMENT / CIUTAT VELLA /	CODI M.H.C.B 120/08	ESCALA 1/400
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Miquel Gea i Bullich		 ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

LEGENDA GRÀFICA

 Plànol del projecte de la Ciutat Vella realitzat per Prospero de Verboom l'any 1715

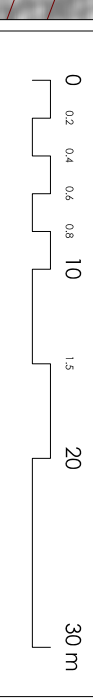
 Base topogràfica de Ciutat Vella

 Murs UE 109 i UE 111

 Restes arqueològiques de la Ciutat Vella documentades durant la intervenció Passeig Circumval·lació, 1B

 Rases arqueològiques realitzades

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
Passeig de Circumval·lació 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera 6-12, Barcelona.

NÚM. PLÀNOL
10

TÍTOL PLÀNOL
Superposició del projecte de Verboom i les estructures UE 109 i 111

DATA
10/12/08

PROMOCIÓ I FINANÇAMENT

FOMENT / **CIUTAT VELLA** /

CODI M.H.C.B. 120/08
ESCALA 1/400

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Miquel Gea i Bullich

actium
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

CODIS D'INVENTARI DE MATERIALS

CERÀMICA		a torn	TO
		a motlle	MO
		indeterminada	IN
1. CLASSIFICACIÓ			
13317 taps		8. ACABATS	
14002 comuna oxidada a torn		vidriat	VI
14003 comuna oxidada vidriada			
14005 comuna reduïda a torn		METALL	
14100 vidriada blanca		1. CLASSIFICACIÓ	
14102 blanca i blava de Barcelona		20001	bronze
14103 blanca i blava catalana		2. FORMA	
14114 blanca i blava de Poblet		agulla de cap	AGC
14119 blanca i blava corbata o palmera		5. TÈCNICA	
14120 blanca i blava ditada		fosa	FS
14128 blanca i blava Paterna-Manises		VIDRE	
14201 reflex metàl·lic producció catalana		1. CLASSIFICACIÓ	
14208 reflex metàl·lic de pinzell-pinta		30000	vidre
14250 blanca i manganès		MATERIAL LÍTIC	
14305 majòlica ligure		1. CLASSIFICACIÓ	
15000 Material ceràmic no recipient		40000	indeterminat
4. FORMA		MATERIALS CONSTRUCCIÓ	
<u>Ceràmica clàssica, medieval i moderna:</u>		1. CLASSIFICACIÓ	
càntir	CAT	50006	indeterminat
catúfol	CAF	50025	canonada
escalfeta	ESF	50030	rajola blanca i blava (XVI)
escudella	ESC	50034	rajola blanca i blava anterior al s.XVIII
fogó	FOG	50037	rajola vidriada
formes obertes	FOB	5. TÈCNICA	
formes tancades	FTA	matèria prima	
forma indeterminada	FIN	modificada	MPM
gibrell	GIB		
morter	MOR		
olla	OLL		
plat	PAT		
plat d'ala	PDA		
plata	PLA		
plat tallador	PTL		
poal	POA		
servidora	SEV		
tapadora	TAP		
Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):			
tres peus terrisser	TPT		
5. TÈCNICA			
a mà	MA		

INVENTARI DE MATERIALS:

Intervenció arqueològica al passeig de la Circumval·lació 8-14 - avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12 MHCB 120/ 08

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
101	001 a 0069	14100	ESC		16	27	22	20		TO	VI	VI			Segle XV-XVII	Números d'inventari 001 a 003 són fragments que presenten perfil arqueològic sencer.
101	070 a 076	14100	PAT		2	4	2			TO	VI	VI			Segles XV-XVII	
101	077	14100	FOB							IN	VI	VI			Segles XV-XVII	
101	078 a 80	14208	PAT			1	2			TO	VI	VI			Finals s. XVI - principis s. XVII	
101	081	14208	ESC			1				TO	VI	VI			Finals s. XVI - principis s. XVII	
101	082 a 086	14201	PAT		1	2	2			TO	VI	VI			Segles XV-XVII	
101	087 a 088	14100	PAT			1	1			TO					Segles XV-XVII	Es tracta de dos fragments de plat de pisa que no tenen coberta estannífera i que, per tant, només se'ls va aplicar la primera fase de la producció consistent en la cuita de la forma sense aplicar encara la coberta estannífera. S'anomenaven "escaldats".
101	089 a 091	14100	ESC			2	1			TO					Segles XV-XVII	Es tracta de tres fragments de plat de pisa que no tenen coberta estannífera i que, per tant, només se'ls va aplicar la primera fase de la producció consistent en la cuita de la forma sense aplicar encara la coberta estannífera. S'anomenaven "escaldats".
101	092 a 093	14003	SEV			2				TO	VI		2	2	f. S. XVII- pr. S. XVIII	
101	094	14002	FTA		1					TO						
101	095	14002	CAF		1					TO			1	1		
101	096	14003	CAT					1		TO		VI	1	1		

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
101	097 a 098	14003	OLL			2				TO	VI		2	2		
101	099	14003	POA		1					TO	VI		1	1		
101	100	14003	ESF			1				TO	VI	VI	1	1		
101	101	14003	TAP					1		TO	VI	VI	1	1		
101	102	14003	PAT					1		TO	VI		1	1		
101	103	14003	PDA							TO	VI				S. XIV-p. S.XVII	Plat d'ala amb l'ala quasi horitzontal separada per un regruix arestat de la pujada (Santanach, 1998, pàg. 249). Vidriat marró.
101	104 a 105	14003	GIB			2				TO	VI		2	2	S. XIV- 1/2 S.XVII	Vidriat melat.
101	106	14003	ESF			1				TO		VI	1	1		Vidriat verd.
101	109	14003	FOB		6					TO	VI					
101	110	14003	FTA		1					TO		VI				Vidriat verd.
101	111	14003	ESF				1			TO	VI	VI	1	1		
101	112 a 116	14003	MOR			4			1	TO	VI					Vidriat verd. Els fragments número 115 i 116 enganxen i formen un exemplar arqueològicament sencer que conserva el bec, part de la vora i la base.
101	117 a 118	14005	FOG				2			TO			2	2		
101	119	14005	FTA						1							
101	120	50037				1				MO					S. XIV-XIX	Rajola de cartabó en blanc i blau
101	121	50030				1				MO					S. XVI	Rajola "Gòtica" de Barcelona feta amb la tècnica de la trepa
101	122	50034				1				MO						Decoració en blau sobre fons blanc
101	123 a 127	14102	PAT		1		4			TO	VI				Segles XV-XVI	Els números 123 i 124 presenten decoració amb "palmeta".

Intervenció arqueològica al passeig de la Circumval·lació 8-14 - avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12 MHCB 120/ 08

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
101	128	14102	PTL				1			TO	VI				Segles XV-XVI	
101	129	14102	ESC							TO	VI				Segles XV-XVI	Presenta la coberta estannífera molt degradada, tot i que s'aprecien tres vies blaves sota la vora.
101	130 a 132	14128	ESC		1	2				TO	VI	VI			Segles XV-XVI	
101	133	14250	FOB		1					TO	VI	VI			Segles XV-XVI	
101	134 a 135	14103	ESC			2				TO	VI	VI	2	2	Segle XVII	
101	136 a 140	14103	PAT		1		4			TO	VI	VI			Segle XVIII	Les bases presenten repeu anular. El fragment informe s'ha considerat ja del segle XVIII atenent a la seva coberta estannífera i a la tonalitat del blau.
101	141	14114	PAT			1				TO	VI	VI			Finals s. XVII - principis s. XVIII	
101	142 a 143	14119	PLA			2				TO	VI	VI	1	1	Primera 1/2 del segle XVII	Els dos fragments enganxen.
101	144 a 145	14120	PAT			2				TO	VI	VI			1640-1680	(Isbert i Andreu, 2006, pàg. 76).
101	146 a 148	14103	PAT		1		2			TO	VI	VI			Segle XVII	El fragment número 148 és part d'una base que presenta decoració en blau i groc, característica de la primera meitat del segle XVII (via groga emmarcant la base).
101	149 a 150	14305	PAT		1		1			TO	VI	VI			f. S. XVI- pr. S. XVII	
101	151	50006							1	IN			1	1		Es tracta d'un fragment de pedra treballada en forma semicircular on encara s'aprecia alguna incisió decorativa. Sembla que podria formar part d'algun element escultòric o decoratiu.
101	152	40000	MOR						1	MPM						Morter de pedra arqueològicament sencer
101	239	20001	AGC						1	FS						

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
101	240	30000	FOB			1				MO						
103	107 a 108	14003	SEV			2				TO	VI		1	1		Vidriat verd. Els fragments enganxen.
107	153	14102	PAT		1					TO	VI				Segles XV-XVI	
107	154	14128	ESC		1					TO	VI	VI			Segles XV-XVI	
108	158	14003	ESF			1				TO	VI					
108	159	14003	FOB		2					TO			1	2		Possibles fragments d'olla
108	160	14002	FOB		1					TO			1	1		
108	161	14005	FIN					1		TO			1	1		
108	162	50037			1					MO					S. XIV-XIX	Fragment de rajola de cartabó en blanc i verd. Tot i que de cronologia molt àmplia, atenant al desgast que presenta i a l'estrat on s'ha localitzat creiem que la seva cronologia es pot situar, com a mínim, del segle XVI.
110	163 a 164	14208	ESC		2					TO	VI	VI			Final s.XVI- principis s. XVII	Material associat a força nombre de trespeus ceràmics. No descartem que es tracti de material de rebuig d'un forn de ceràmica de reflex metàl·lic.
110	165 a 166	14208	PAT			2				TO	VI	VI			Final s.XVI- principis s. XVII	Material associat a força nombre de trespeus ceràmics. No descartem que es tracti de material de rebuig d'un forn de ceràmica de reflex metàl·lic.
110	167	14002	ESF		1					TO						No s'observen restes de vernís, o bé perquè s'ha perdut, o bé perquè no se li va arribar a aplicar i, en aquest cas, possiblement ens trobem davant d'una peça inacabada.
110	168	14003	FOB			1				TO	VI					
110	169	14003	FOB		1					TO						
110	170	14005	FOB			1				TO						

Intervenció arqueològica al passeig de la Circumval·lació 8-14 - avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12 MHCB 120/ 08

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
110	171	14100	ESC		1					TO						No presenta coberta estannífera i, per tant, sembla que es tracta d'una peça a la que només se li havia aplicat la primera cuita. Fase coneguda com a "Escaldat".
110	172 a 196	15000	TPT							MA						
110	241	30000	FIN		1					IN						
118	197	14003	POA					1		TO		VI		S. XIV- 1ª 1/2 S. XVII	Vidriat verd.	
118	198	14003	SEV		1					TO		VI				Vidriat verd.
118	199	14003	PDA				1			TO		VI		S. XV- 1ª 1/2 S. XVII	(Conserva un petit tros de l'ala). Plat d'ala amb l'ala quasi horitzontal separada per un regruix arestat de la pujada (Santanach, 1998, pàg. 249). Vidriat marró. El núm. 500 és un perfil arqueològicament sencer.	
118	200	14003	FOB				1			TO		VI				Possible base de baci.
118	201	14003	FTA				1			TO		VI				Possible base de poal o càntir.
118	202	14003	FTA		1					TO				VI		
118	203 a 204	14003	FOB		3		1			TO		VI				
118	205	14003	FIN		1					IN						Podria tractar-se d'un fragment de rajola amb vidriat verd.
118	206 a 207	14003	OLL		1			1		TO		VI				
118	208 a 209	14100	PAT			1	1			TO		VI		VI	Segles XV-XVII	Molt possiblement es tracta de pisa de reflex metàl·lic que ha perdut la decoració.
118	210 a 211	14100	ESC					2		TO		VI		VI	Segles XV-XVII	Molt possiblement es tracta de pisa de reflex metàl·lic que ha perdut la decoració.
118	212 a 218	14208	PAT			2	5			TO		VI		VI	Final s.XVI- principis s. XVII	El número 212 és un exemplar arqueològicament sencer.

UE	Nº INV.	PRODUC CIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANSES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT INTERN	ACABAT EXTERN	Nº MINIM	Nº TIPOLOGIA	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
118	219 a 222	14208	ESC		2	2	1			TO	VI	VI			Final s.XVI- principis s. XVII	
118	223 a 227	14201	PAT			3	2			TO	VI	VI			Segles XV-XVII	
118	228 a 229	14201	ESC							TO	VI	VI			Segles XV-XVII	
118	230 a 231	14005	OLL			1		1		TO						
118	232	14005	FOB					1		TO						Possible escalfeta sense vernissar. El que sembla segur és que es tracta d'una peça pensada per anar al foc, atès que presenta molt desgreixant a la seva pasta.
118	233 a 234	14005	FOB		1	1				TO						
118	235	50025				1				TO						
118	236	14002	FTA				1			TO						Regalims de vidriat verd.
118	237	13317							1	TO						Possible tap de gran recipient.
118	238	14128	ESC			1				TO	VI	VI			Segles XV-XVI	

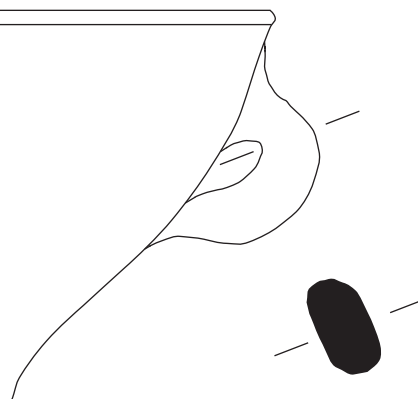
Intervenció arqueològica

Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12
Barcelona, el Barcelonès

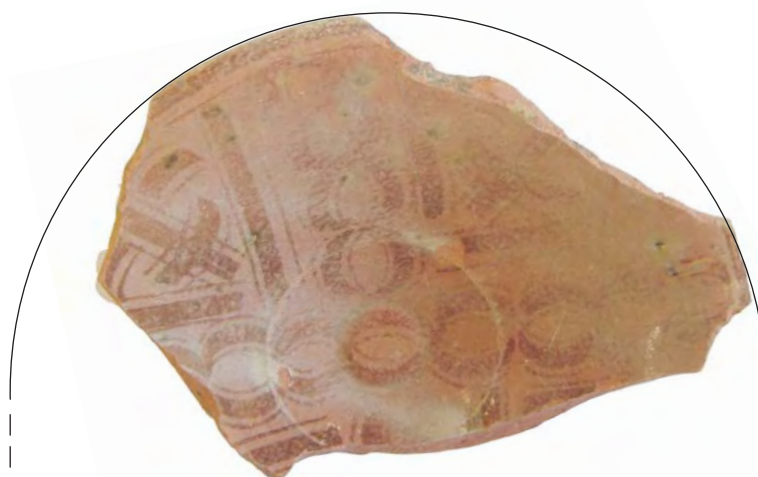

ANNEX 5. LÀMINES DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

120/08-118-232
Ø 260 mm

0 2.5 5 cm

120/08-118-212
Ø 200 mm

0 2.5 5 cm

INTERVENCIÓ: Passeig Circumval·lació, 8-14 / Avinguda del Marquès de l'Argentera, 6-12

ANY: 2008 **MUNICIPI:** BARCELONA **COMARCA:** EL BARCELONÈS **CODI M.H.C.B.:** 120/08

MATERIAL: CERÀMICA **UE:** 118

DIRECCIÓ TÈCNICA: MIQUEL GEA I BULLICH

LÀMINA: 1

actium
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI